СИХАГIА ЧУЭЦА ХЬАЖКIАШ

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 78 (2599) | Ера, 28 сентябрь, 1961 шу | Мах 2 кеп.

ХЬАЖКIАШ — ПАЧЧАХЬАЛКХЕН АМБАРАШКА!

1961 шера 26 сентябре кхаччалца хьажкIаш кийчъяра районаша кхоачашъянь задани (процентащца)

Наурски	89,6	Ачхой-Мартановски	37,1
Надтеречни	76,6	Урус-Мартановски	37,1
Шелковской	61,1	Сунженски	22,3
Каргалински	59,7	МагIалбика	18,9
Грозненски	57,4	Шаьла	12,0
Курчалой	55,7	Наьсарен	0,3
Гудермеса	43,6	Первомайски	0,3

Республика кхашка ди тIехьа сихлуш латт хьажкIаш чуэцилга. Укх тIеххьарча пхе дийнахьа 6,5 эзар гектара тIара хьажкIаш хьаяьхай. Вешта аьлча, хIара дийнахьа чуэц 1300 гектара тIара хьажкIаш.

25 сентябре кхаччалца ялатийна лаьрхIа чуийца яьннай 19217 гектара тIара хьажкIаш.

Цхьабакъда, хIанз а эсала лел паччахьалкхенна хьажкIаш дIалулга Шаьла, МагIалбика, Сунженски, Ачхой-Мартановски Урус-Мартановски районий боахамашка. Цу районашка кхетамца вIаштIехьбаьккхабац транспорта болх, бизза пайда эцац ерригача техниках, паччахьалкхенна дIа ца луш эзараш центнераш хьажкIаш латт хьатташка.

12 эзар тонн хьажкIий паччахьалкхенна дIаяла езаш я Наьсарен район. Района совхозашка хIанз а бокъонца дIадоладаьдац хьажкIаш чуэцара балхаш. Тамашийна никъ ба парте райкомои райисполкомои лаьцар. Балха Iалаьмате кIезига нах арабувл. Эзараш гектараш йолча кхашка болх беш... ши комбайн мара яц. ХьажкIаш хьаэца лерттIа кийчъянза я Пхьилекъонгий-Юртара элеватор.

ХьажкIаш чуэцара хIанз эггара лоархIамегIа йола район я Наьсаре. Из дика кхета а деш, цхьаккха сахьат а ца доадеш берригa низ тIабахийта беза хьажкIаш мамогга сихагIа чуэцара, уж паччахьалкхенна дIаялара.

Дукха ха йоаццаш ерригача республика вайзав Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза комбайнер Дадаев Iабдул-Iази. Дийнахьа цун агрегато 14 гектар хьажкIий чуэц! Цу масало къаьгга хьагойт кхетамца болх вIаштIехьбаьккхача технико тамашийна хIамаш делга.

ХIанз массане а керттера декхар да берригача механизатораш та юкъе дикагIбарий балха опыт йоаржаяр, цунах дукхагIа пайда эцар. ХьажкIаш лелаераш, кхы а айде балха хьинар, сихонца чакхдаха кхашкара балхаш!

ТАСС-а ХОАМ

Укх шера 21-ча сентябре Советски Союзе дика ка а йоалаш ракета-носитель хийцай Тихи океана центральни даькъа районе.

Керда ракета-носитель мел тешаме я а, цун управлене система болх мел цIена бу а тахкар духьа а, хIаьта иштта тIехьа тIайоагIача хана космически кемаш-спутникаш орбите дахара автоматизированни измерительни комплексаи бувзама средствашеи цхьана бу болх шаьрбар духьа а хийцай из ракета.

Атмосфера айхача тIоанех чакхйоалалургйолча тайпара хьаяь йола ракета тIеххьарча лагIан макет океана хи тIехен тIа дIакхаьчар ше хьожаяьча моттиге Iалаьмате нийса а кхоачаш.

Хьалхе а дIакхайкаяьча районе ракеташ-носителаш ухийтилга оттаяьча планага хьежжа дIахо хьоргдолаш да.

ЧУИЙЦА БАЬННАБ

Парте XXII-ча съезда сийна къахьегама вахте а этта доккхий толамаш даьхад «Надтеречный» совхоза кхоалагIча отделенерча къахьегамхоша. ХIанзале чуийца яьннай 450 гектара тIара хьажкIаш.

Къаьстта белгалдаккха деза хьажкIаш чуэцара отделенерча къахьегамхошта Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхозера баьхкача механизатораша даь доккха новкъостал. Шоай беррига низ тIа а бахийта, балха нормаш массаза а дикка тIеххоачаш а еш, хьинаре къахьийгар Наьсарера новкъостала баьхкача механизатораша Осмиев Махьмадеи Муцугов Баширеи. ХIара дийнахьа 9 гектарага дIакхоачаш хьажкIаш чуэцар цар ККХ-3 яхача комбайнащца.

ХIанз, хьажкIаш чуэцара балхаш керттерча даькъе йистедаьннача хана, хьажкIаш лелаеча звеноша кхеяьча хьажкIий итог е а малагIча звенос мишта къахьийгад ха а йиш я. ДикагIа хьажкIаш кхеяьй кагирхой звеноша.

ТIаийцача декхарех 35 центнер яккха езаш хиннача С. Арсамбиева кулгалдеча звенос хIара гектара тIа 40 центнер фуалъяьхача хьажкIий яьхай. Иштта планал а тIаийцача декхарел а дукхагIа хьажкIаш яьхай К. Исаевас, А. Тутаевас, Н. Дагаева кулгалдеча звеноша а.

Р. МУРТАЕВ,
ВЛКСМ Надтеречный райкома секретарь.

Темпаш сихъе, шалинцаш!

КIезига болх бац Шаьла районера «Джалка» совхоза къахьегамхой бе безар. Ялатийна лаьрхIа чуэца еза 4000 гектар хьажкIий, паччахьалкхенна планах дIаяла еза 5390 тонн. ХьажкIаш дика хьийкъай укх шера совхозе. ГIорваьннача хьажкIаш лелаерхочун Зармаев Iаддал-СаIида участкера хIара гектара тIара 198 центнер томараш тIехь хьажкIаш йоах. Иштта дика хьийкъай Джамалаев Татий звено хьажкIаш а.

Цхьабакъда, хьийкъа латта хьажкIаш ханнахьа а йоа ца еш а чуэцилга во вIаштIехьдаьккхад совхозе. Укхаза бокъонца хьажкIаш чуэца болабеннаб 4—5 сентябре. Цу хана денз 457 гектара тIара мара хьажкIаш чуийцаяц. Цунга хьежжа эсала лел паччахьалкхенна планах йоагIа хьажкIаш дIалулга а. 26 сентябре кхаччалца совхоза хьатташка 2033 тонн хьажкIий хьаийцай, хIаьта царех 1473 тонн мара паччахьалкхенна дIа ца луш вожаш хьатташка йоадаю.

Духхьал совхоза кулгалхой бехках сов мела лел хьажкIаш чуэцилгеи уж паччахьалкхенна дIалулгеи. Совхоза отделенешка хьажкIаш чуэцаш ККХ-3 яха бархI комбайн я. ХIара комбайно дийнахьара норма кхоачашъеш хилча а цар болх дIаболабаьча хана денз 640 гектар хьажкIий чуийца яьнна хила езаш яр. Цул совгIа дукха нах ма-бий кулг-кара хьажкIаш хьайоахаш.

ЧIоагIа лоха я хьажкIаш чуэцара балха темпаш! Цун керттера бахьан да совхоза, отделене кулгалхоша комбайнаша дийнахьара норма кхоачашъергйолча тайпара болх вIаштIехьа ца боаккхилга. Комбайнашта тIехьа тоъал машинаш яц. Цудухьа е силосни масса е хьажкIаш ийца яха машин ярга хьежаш дукха сеца латт комбайнаш. Дукха моттигаш нийслу машинаш йоацаш силоса лаьрхIа аьта гIад лаьтта Iоккхувсаш доадеш.

Ив шоай харц гIулакх транспорт яц яхаш бакъде гIерт кулгалхой. ХIанз балхаш сихденнача хана транспорт массанахьа низкъало я. Цудухьа совхоза кулгалхой декхарийла бар шоашкарча транспортах махулла дукхагIа пайда эцаргбола никъ лаха.

Вай республике наггахь бола боахам хургбац ка бола ялаташ чуэца комбайнаш хьажкIаш чуэцаргйолаш тоа а яь уж хьажкIаш чуэца кхашка ара ца йоахаш. Цхьабакъда, из шоашта дика ховшше а тахханалца цу тайпара йола цаI комбайн «Джалка» совхоза кхашка араяьннаяц.

Бокъонца шоай торонех бизза пайда эцаш кхашкара болх дIахьош совхозе цхьаккха отделени яц. Тахханалца паччахьалкхенна хьажкIаш дIаялара план кхоачашъяра 50 процентал тIехъяланза я ше мел йола отделенеш.

Цу гIулакха дукхагIа бола бехк тIабуж совхоза кулгалхошта.

З. МАГОМАДОВ.

Ильичевций болам хьаллаьцаб

Москверча Ленина цIерахча завода болхлоша дIадоладаь сийлахьа гIулакх хьал а лоацаш, Грознерча центральни ремонтно-механически завода коллективо лаьрхIад КПСС XXII съезда хьалхарча къахьегама ударни вахте отта. Из дош дийцар 22-ча сентябре заводе хиннача митинге.

— Дукха ха йисаяц вай парте XXII съезд хьаелла. Вай заман эггара лоархIамегIара документаш — КПСС Программаи Уставеи проекташ йийца а йийца тIаэцаргйолча цу исторически съезда къахьегама совгIаташ кийчдеш ба беррига советски нах, — аьлар митинг хьаеллаш завода директора нов. Сардалашвиле. — Съезд хьаелла юхейиса ха ударни вахте а этта чакхъяккхара тIахьехаш москвичаша даь кхайкарал дизза хьаллаца, дукхагIеи дикагIеи продукци арахецарца из ха белгалъяккха еза.

№ 2 йолча цеха токара комсомольца нов. Душницкий Анатоле шоай цеха коллектива цIерах дош делар хIара дийнахьара балха нормаш 110—150 процент кхоачашъе.

ЧIоагIа дог гIоздаьнна къамаьл дир митинге коммунистически къахьегама цIи лелаеча № 1 йолча цеха слесара комсомольца нов. Негавора.

— Семилетка кхоалагIча шера план кхоачаш а яь, 1962-ча шера чотах болх беш я тха цех, — аьлар цо. — Тха цеха коллективо даггара хьаллоац москвичаша дIадоладаь патриотически гIулакх. Съезд хьаеллалехьа юрта боахама эша 23 машин хьае дош а лу оаха.

Дукха къамаьлаш дир митинге. КПСС XXII съезда коммунистически хьисапе къахьегарца накъа гIолга дар массане дийцар.

Завода коллективо дош деннад съезд хьаелла юхейисача хана ударни вахте а этта, планал совнагIа 50 эзар сома продукци арахеца, юрта боахама эша 23 машин хьае, 80 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое, мехкдаьтта, газови, химически промышленноста эша 11 тайпара керда техника арахеца, къахьегама овсарле 4 процент лакхъе, продукцега дIабода мах 2,5 процент чухнахьа баккха.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

Ийс бетта план — 106 процент

Доккхий къахьегама толамаш доахаш КПСС XXII-ча съезда накъа йода Грозненски химически завода № 50 йолча цеха коллектив. Даьтташ чакхдахара ийс бетта план 106 процент кхоачашъяьй.

Iана кийчо яра е еза ремонт яь йистейоалаш латт цех. Даьтта чудотта кхы а хIамаш кийчъяьй. Завода боккхача лоархIамера гIулакх да из.

Оборудованега зехьа ха ца йоаейташ, дика мара даьтташ ара ца хецаш болх беш ба аппаратчикаш Н. Лемешко, И. Коротких, Писарева, слесарь В. Пронькин, лаборантка Г. Корягина.

Цеха дукхагIа бола болхлой болх бешшехьа дешаш ба, хIаьта чоалхане йола балха шоллагIа говзалаш Iомаю. Масала, аппаратчикаш Н. Лемешко, А. Раевская нефтяной техникуме деша багIа, цхьацанахьа дешаш ба кхыбараш а.

А. ПУХОВИЦКИЙ.

ХьажкIаш хьатташка латт

ХIанз юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарех эггара лоархIамера дар да ханнахьеи цIенеи хьажкIаш чуэцар, уж хьатта тIа ца йоадаеш махулла чехкагIа паччахьалкхенна дIаялар.

Из иштта долга ца ховш бац Урус-Мартановски районерча «Горец» совхоза шоллагIча отделене кулгалхой (управляющи нов. Атиев). ХIаьта а йоккха ледарло ю цар паччахьалкхенна хьажкIаш дIаялара. Цу отделенерча хьатта хьажкIаш чуэца болабенначул тIехьагIа ялатийна лаьрхIа 279 тонн хьажкIий хьаийцай. Царех 143 тонн паччахьалкхен планах дIаеннай, юхейиса 136 тонн хьажкIий хIанз а тIехь хьатта латт. Цу гIулакха дукха сагота бац хьатта заведующи нов. Атамазови управляющи нов. Атиеви.

— Паччахьалкхен хьажкIаш дIа хIана лац оаш аьнна, шийга хьаттача нов. Атамазова йоах, селхан догIа дийлха хьажкIаш тIоадаяьй, цудухьа дагIа тхо. Бакъда, делкъел тIехьагIа хийцца хьажкIаш паччахьалкхенна дIаяла мегаргйолаш яр. Цу дийнахьа цунна лоаллаха уллача «Красноармейский» совхоза отделенешкара хьажкIаш дIайийцар Ермоловски элеваторе.

Хьатта яда дукхагIа йола хьажкIаш цIенъе езаш я. ХIаьта а уж цIенъеш вац веррига иттех саг мара. Кулгалхой торо я цига дукхагIа болх беш нах хилийта, хIана аьлча лаьтта тIаьда а долаш болхлой кхашкара балхаш деш бацар, уж берригаш цIагIа бар, отделенера машинаш а яр цу дийнахьа цхьаккха хIама ца деш. Царца мегаргьяр хьажкIаш дIакхахьа.

Нагахьа санна отделене кулгалхой ханнахьа йоакхо а еш, шоай техника а болхлой а кхашкарча балхах мукъа болча цу цхьан денах пайда ийца баларе хьатта хинна 136 тонн хьажкIаш паччахьалкхенна дIаенна баргбар.

Царел дукхагIа сагота бац «Горец» яхача совхоза цхьоалагIча отделене кулгалхой а (упр. нов. Дакаев). Цар хьатта а 100 тонн совгIа хьажкIаш я. Бакъда, уж паччахьалкхенна дIаялара сихо еш бац цига а. Совхозеи отделенеи кулгалхошта ха декхарийла да хьатта мел дукха хьажкIаш яле а приемни пункте дIачуеннараш мара паччахьалкхенна дIаеннарг лоархIаргйоацилга.

Г. ЗАКРИЕВ.

СУРТО БЕХКЕ БУ

...Тха фотокорреспондента И. Плиева е сурт даьккхад МагIалбика района «Ингушский» совхоза цхьоалагIча отделене хьатта. Еррига аре дIалаьца хIана яц аьнна латт хьажкIий элаш.

ХIана лоаттаю уж паччахьалкхенна дIа ца луш? Ха телхача, догIаш делха доладелча дукха хьажкIаш йоврг ма йий, аьнна хатта тарлургда. Из хаттар шоашка дича тайп-тайпара бахьанаш лехаш бехказа бувл совхоза кулгалхой. Масала, совхоза керттерча агронома нов. Куриева йоах:

— ХьажкIаш чуийца яхара а уж паччахьалкхенна дIаялара а оаха мел уваттаяь графикаш йохаю транспорт кхоачам болаш ца хиларо.

Транспорт кIезига я йоах совхоза массаволча кулгалхочо.

Уж даьсса хабараш да. Совхоза дирекци, партийни организаци, отделеней заведующеш декхарийла ба хьатташка латта хьажкIаш маху[illegible]а сихагIа паччахьалкхенна дIаялара берригача къахьегамхой еррига торонаш оарцагIъяха.

КПСС областной комитета отчетах лаьца IX-ча Нохч-ГIалгIай областной партийни конференце баь СОЦАМ

КПСС обкома балха хьакъехьа КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара яьча докладага ладийгIачул а из йийцачул а тIехьагIа, IX-ча областной партийни конференце белгалду, Коммунистически парте хьалхленца советски халкъо, КПСС XX-чеи XXI-чеи съездаша оттадаь декхараш кхоачаш а деш, социалистически экономика, культура, технически прогресса массадолча доакъошка керда доккхий толамаш даьха хилар.

Советски правительства машар бахьан долаш тIагIерттаи массазеи лоаттабеча къовсамо, массане а цIендаь герз дIадаккхара хьакъехьа цо еннача предложенеша кхы а дукхагIа лакх а дир чIоагI а дир дунен халкъашта юкъера Советски Союза сий, вай мехка машар безаш йолча политикацара берригача къахьегамхой безам чIоагIбир.

Конференце массава раьза а волаш къоабалъю машар безаш йола Советски паччахьалкхен арахьара политика а империалисташа тIатувсача кхерамаштеи цар агрессивни гIулакхаштеи жоп луш вай Даьхен обороннни низ дIахо чIоагIбар духьа КПСС Центральни Комитетои Советски правительстваи деш дола гIулакхаш а.

КПСС ЦК хьалхленца Нохч-ГIалгIай партийни организаце вIаштIехьдаьннад, наха юкъе беш бола организаторскии политическии болх тоа а беш, отчет луча юкъагIа республика экономикеи культуреи дIахо дегIайоалае.

Планах лаьрхIачул дикагIа дегIаух Нохч-ГIалгIай АССР промышленность. Семилетка шоллагIчеи кхоалагIчеи шерашка промышленни производства боарам планах лаьрхIар 21 процент мара боацача, 33 процент дегIабоагIаргба. Мехкдаьтта доахача промышленноста производство дегIайоагIаргья 40 процент, химически — 82 процент, мехкдаьтта чакхдоахача — 24 процент, машинаш еча — 38 процент. ТIехкхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра йола задани.

Мелови тIоанашкара даьккхача мехкдаьтто йиш хилийтар мехкдаьтта дукхагIа а чакхдаха арахьара тIакхухьар кIезигде а.

Болх тоабаьб энергетикаша, машиннаькъахоша, автотранспорта болхлоша, моттигерча, ейгача, кхачан, хьу чакхйоахача промышленноста предприятеша.

Шеръеннай гIишлош еча индустре база. 2-зза совгIа дукхагIа хьаю сборни аьшкабетон. Капитальни вложенеш 24 процент дукхагIа яхийтай промышленни, чуIеча цIеношта, культурно-бытовой гIишлош хьалъярга, хьал а яь, болх бе йолаялийтай химически заводе фенолии ацетони доаккхаш йола шоллагIа очередь, аьшкабетонни хIамаш ю завод, Новогрозненски ТЭЦ-а турбогенератор, Карабулакера — Грозне йода газопровод, нефтемаслозаводера парафинови цех, мехкдаьтта чакхдоахача заводера бензинаш-растворителаш цIенъю установка. Хьалъяь йоалаш латт полиэтилен дергдола цехи шекар ду заводи. Моттигерча, ейгача, кхачан промышленноста дуккха предприятеш керда хьалъеш а йолаш яраш шеръеш а латт.

Укх дIадахача семилетка 2,5 шера халкъа боахаме балха бола болхлойи гIулакхера нахи 35 эзар саг дукхагIа хиннаб. Болхлой мугIараш шерлуш латт нохчашхеи гIалгIашхеи болча болхлоех. Нагахьа санна 1940 шера промышленноста болхлошта юкъе верригаш а 1,5 эзар гарга мара нохчои гIалгIаи хиннавеце, хIанз 19 эзар совгIа ва.

Областной партийни организаце дикка болх баьб технически прогресс чакхйоаккхаш, автоматизацеи механизацеи средстваш производствана юкъекхухьаш. Мехкдаьтта доахача промышленностера еррига кIоарга - насосни скважинаш телеуправленега яьхай, бурув тохачара дуккха балхаш механизаци яь да. Керда технологически процессаш юкъекхухь мехкдаьтта чакхдоахачеи машинаш ечеи промышленносте.

Технически прогресс сихъяра гIулакхаца дикка дакъа лоац Iилмаи проектнии институташа, изобретателаша, рационализатораша, производства новатораша. Цхьан шереи ах шереи енна предложени 26,5 эзари юкъейихьараш шера 7,3 миллион сом пайда луш йола 18 эзар совгIеи я.

Шерра яхь яьржай КПСС XXII-ча съезда сийна. Коммунистически къахьегама коллективаши ударникаши яха цIераш яхар духьа къовсам лоаттабеш 58 эзар болхло юкъе а волаш йола 2530 коллектив я. Коммунистически къахьегама коллектив яха сий дола цIи еннай 810 цеха, сменана, участкана, бригадана.

Республике дикка болх баьб дIахо юрта боахам дегIабоалабещ.

1960 шера колхозашкеи совхозашкеи дерригa даьккха ялат 1959 шераца нийсдича 1,8-зза дукхагIа хилар, баьца дааpаш — 1,5-зза, комсаши сомаши — 1,4-зза.

Ялат даккхара юкъе керттера моттиг дIалоац хьажкIаша, 7,5 эзар гектар совгIа дIайийнай шекара свеклаш, дукхагIа хиннад комсаши баьца даараши тIадола лаьтташ.

Дийбад юкъара хьайбаш, лакхъеннай цар продуктивность, ерригача хьайбай продукташ дукхагIа йоах.

Кхы тIа а керда техника енай юрта боахама. Колхозийи совхозийи экономика чIоагIъеннай. Юртбоахама производстверча новаторий мугIараш шерденнад.

Отчет луча юкъагIа дIахо дегIаенай къахьегамхой материальни хьал-торои культурни боарами, дегIаденад цар реальни алапи. ДукхагIа хиннай колхозхой доходаш. Хьал а даь, къахьегамхошта чуховша дIаденнад 151 эзар квадратни метр хиллал дола чуIе цIенош, хьал а яь болх бе йолаялийтай 36 школа, 6 больницеи дарбан корпуси, телецентр, 7 кинотеатр, дуккха кхыйола культурно-бытовой объекташ. Болхлоша, гIулакхерча наха, колхозхоша шоаш шоашта хьалдаьд 8250 чуIе цIа. Тоъал болх баьб городаши юрташи хозъяь тоаеш. Дикка дукхагIа хьахийцад кхачани промышленнии товараш. 1959 шерарчул дукхагIа ехкай 1960 шера шура — 33,7 процент, шекар — 32,5 процент, чкъаьрий — 9,7 процент, барзкъаш — 19 процент, мебель — 23,5 процент, барзкъаш тега машинаш — 32,5 процент, дукхагIа да кIадаш, кога гIирс, кхыдола товараш.

Тоаденнад бахача наха деш дола медицински гIулакх.

Тоъал тоабеннаб школай болх, чIоагIъеннай цар дешара-материальни база, тоаденнад дешархошта производственни дешар хьехилга. ДукхагIа хиннай болх бечеи юрташкарчеи кагирхой школаш. Халкъа боахама эша специалисташ кийчбара гIулакх тоадара де дезар даьд.

Боахами культуреи дегIадоаладеш толамаш даха, къахьегамхой материальни хьал-торо тоае йиш хиннай болхлоша, колхозхоша, интеллигенце хьинаре къахьегар, партийни организацей организаторскии политическии болх чIоагIбар бахьан долаш.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

Геттара дика хьажкIаш хьийкъай укх шера Первомайски района Орджоникидзе цIерахча колхозе. ХIанзале чуийцача хьажкIех юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 54 центнер хьажкIий йоах. Уж тайпа хьийкъа хьажкIаш хьалкхеяьй Хамхоев Ахьмада звенос. Цул совгIа колхозе 120 гектара тIа дIайийнача хьажкIех хIаране тIара 60—64 центнер йоал.

Сурта тIа: бригадир Харсиев Юсапи звеньевой Хамхоев Ахьмади хьажкIий кхай тIа.

С. ХАКИЕВА
сурти тексти.

КПСС областной комитета отчетах лаьца IX-ча Нохч-ГIалгIай областной партийни конференце баь

СОЦАМ

(ДIахододар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Партийни организацеша чIоагIдаьд къахьегамхошцара бувзамаш, общественни наькъаца балхаш делга шоай балха юкъеккхахьа яьннай, кхы а дукхагIа шеръю парте чухьара демократи, коммунистий хьинари, хьисапи, критикеи, самокритикеи.

Партийни комитеташа керттера уйла тIайохийташ леладаьд кулгалду кадраш хьахаржареи балха тIа дIанийсъяреи дешаш а коммунистически идейность йолаш, тешаме, нийсхонца, шоашта тIадилла гIулакх чIоагIа бехктокхаме лоархIаш хургйолча тайпара уж хьалкхеяра а дешаш. Районни звено юртбоахама специалисташцеи инженерно - технически болхлошцеи чIоагIъяра де дезар даьд. Кулгалдеча балха тIа дукхагIа ахийта баьннаб кхалнах.

Областной партийни организаце тоабаьб наха юкъе беш бола идеологически болх. ДикагIа а деррига хIамаш чулоацаш а я хIанз пропаганда, цун низ, къахьегамхой вIашагIтохара а оарцагIбахара а бола цун лоархIам лакхбеннаб. ДукхагIа Iомаю экономически теории конкретни экономикеи. ДикагIа хиннай пропагандистски кадрай состав, тоабеннаб царца беш бола болх.

Шоай агитационно-массови балха тIехь къахьегамхой коммунистически уйланца хьалкхебара, цар политически къахьегамеи хьинар айдара йолча тайп-тайпарча формаехи методехи пайда ийбу партийни организацеша. Керттера уйла тIаерзаяь хиннай социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдар духьа шерра яхь йоаржаяра.

Лакхбеннаб газетийи радиои лоархIам. Тоьал тоабеннаб культура, искусства учрежденей, творчески организацей болх.

Кхалнаха юкъе беш бола болх тоабаьб партийни организацеша. 1960—1961 дешара шера нохчашхеи гIалгIашхеи болча кхалнаха политграмота хьехаш 300 совгIа кружок яр, ялх эзар гаргга кхалсаг деша а ухаш. Кхо эзар гаргга кхалсаг юкъе а йолаш кхалнаьха советаш яхкай республике. Промышленносте балха юкъеэзай 12 эзар совгIа кхалсаг, дуккха а дукхагIа ба уж болх беш колхозашкеи совхозашкеи. Общественни вахара юкъе хIанз дакъа дикагIа лоац кхалнаха.

Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара а ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъе уж оарцагIбахара а бола къахьегамхой депутатий Советий, профсоюзнии комсомольски организацей лоархIам лакхбеннаб.

Цунца цхьана областной партийни конференце белгалду боахами культуреи дегIайоалаяра кулгалдеча а организационнии партийно-политически болх вIаштIехьбоаккхача а юкъе цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар.

КПСС обкомо, Министрий Совето, совнархозо вIаштIехьдаьккхадац ерригача промышленни предприятеша паччахьалкхен планаши социалистически декхараши кхоачашделга. Укх шера 8 бетта йола паччахьалкхен планаш кхоачаш ца еш йисай 34 предприяти. Цхьаццайолча предприятеша кхоачашъяц къахьегама овсарле лакхъяра, продукци хьаярга дIабода мах лохбара, ассортимента планаш. Установкаш сеца латташ моттигаш я мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте, е йоаггIаш йола уйла яц къаьстта дукхагIа ха йоае а кулгашца къахьега а дезача гIонна деча балхашта механизаци яра. Мехкдаьтта чакхдоахачеи газовойи промышленносте кхоачашъяц бурув тохара планаш, дукха хулийт авареш, дукха мехкдаьтта доалла керда моттигаш караерзаелга тIехьадоах, промышленноста а наха а эшача гIулакхашта кхоачамболлаш пайда эцац мехкдаьттаца йоахача газах. Технологически процессаш эргаьяха тоаяра предприятешта кIезига новкъостал ду ГрозНИИ, «Гипрогрознефта», нефтяной институто. Во болх бу хьуна боахамеи хьу лораяреи управлене предприятеша. Ейгача, кхачан, моттигерча промышленноста дуккхача предприятеша арахецаш йола продукци тайпаш кIезига долаш а дика йоацаш а хул. Машиннаькъа транспорте кхоачашъяц мухьаш тIадоттареи Iодоассадареи балхий планаш. Автобоахамашка машинех пайда кIезига а эц, авареш дукха а хулийт. Во болх бу гIишлош еча организацеша. Цхьан шереи бархI беттеи гIишлой-монтажни балхашка дIа ца дохийташ дисад 7,8 млн. сом ахча. ВIалла ла мегарг а доацаш дукха гоаю болх бе йолаялийта езаш йола дуккха лоархIамера промышленни объекташ, хьалданза дисад 64 эзар кв. метр хиллал дола чуIе цIенош. Кхоачашъяц просвещене, унахцIено лораяра, культура объекташ хьалъяра планаш. ГIишлош еча геттара кIезига юкъекхухь индустриальни методаш, дуккха объекташ хьалъе гIерташ ахча дIа-юха а дийкъа лоаттадара практика дIаяьккхаяц, ца даь балхаш даьд яхаш харц сводкаш а телаш паччахьалкхенна духьалара зуламаш даь моттигаш я.

Совнархозаи республика Министрий Советаи чуйоагIача материально-технически Iалашон управленеша во Iалашъю предприятеши гIишлоши эшача оборудованеца; материалашца, инструменташца.

КПСС обкомо, Министрий Совето, республикански юртбоахама органаша, парте райкомаша, райисполкомаша кхоачамболлаш гIулакх дац колхозийи совхозийи экономика чIоагIъяра, юртбоахама продукци дуккха а дукхагIа яккхара долча кхоачамехи торонехи пайда дикагIа эцара. Дуккхача совхозашеи колхозашеи къовсам лоаттабац лаьттанцарча балхий культура лакхъяра, гIойле йолча тайпара пайда эцац лаьттаех, къаьстта а хий дехкарех, моттигерча удобренеех, во фу тессаш, биззача боарамах фу ца тоссаш дIаюв хIамаш, шера шозлагIа ювш йола хIамаш геттара кIезига юв.

Къаьстта кхоачамбоацаш деб общественни хьайбаш, уж дебара темпаша дуккхача хьокхамех Iалашдац ворхI шерарча плана тIа белгалдаьхараш. ВорхI шера плана тIа колхозашка юккъера лаьрхIача шера 10 процент доахан дебаде оттадаьча 9 процент, дахка доахан 11 процент оттадаьча 10 процент, жа 5 процент оттадаьча 3 процент мара дебадаьдац. Шера юккъера лаьрхIача 17 процент тIакхета дезаш хинна дулх 12 процент, 17 процент тIакхета езаш хинна шура 3 процент тIакхеташ мара яьккхаяц, 16 процент тIакхета дезаш хинна фуаш 11 процент мара тIакхийттадац. Из бахьан долаш хьайбай продукташ кийчъяра планаши социалистически декхараши кхоачашдац. Общественни хьайбаш дебадара хьакъехьа чIоаггIа тIехьаюс Наьсарени Шаьлеи районаш, МагIалбика зона. Хьайбаш довш хиларцеи дахка доахан Iахара дисарцеи хьадда къовсам лоаттабац дуккхача колхозашеи совхозашеи, боаггIаш бола лоархIам бац племенной гIулакхеи искусственни осемененеи.

Республика юрта боахама министерства, совхозий управлене, «Сельхозтехника» объединене, заготовкай управлене, Госплано мела эргабоаккх шоай болх, кхоачам болаш къестадац юрта боахам перспективни дегIабара, цунна специализаци яра, комплексни механизаци яра дешаш. Къахьегама дикагIа йола прогрессивни методаш юкъейоалаяра моттигаш хиннаяц хIанз а опытно-хьокхамий боахамех.

КПСС обкомо, горкомаша, райкомаша, советски, профсоюзни, боахама органаша дIадаьхадац бахача наьха материальнии культурно-бытовойи хьашташ Iалашдара юкъера цIенхаштта дола кхоачамбоацараш.

Торговле министерства, респотребсоюзо, совнархоза УРС-ас доаггIашдар хьадехац торгови организацей кулгалхошкара, план кхоачашъяра шоаш бехктокхаме хилар кхоачамболлаш дIадовзийтац царга, хIара денна эшаш дола товараш ца хулаш моттигаш хилари советски торговле правилаш телхаяри могийт, мела къовсам лоаттабу торгови сетьи общественни кхачан предприятеши шеръяра тIехьа, къаьстта юртарча моттигашкеи города Грозне йистошкеи. Торгови организацешка во къестаю кадраш, материально-бехктокхамерча гIулакхаш тIа кхоач тешаме а цIена а боаца нах, растратчикаш, общественни рузкъа лежкъадераш.

ЦIенхаштта дола кхоачамбоацараш да республике бахача наха медицински гIулакх дара юкъе. Дарбаш деча дуккхача учрежденешка мела оттабаь ба профилактически болх, кхоачамболлаш къовсам лоаттабац инфекционни лазарашца. Городаши юрташи тоаяра, хица Iалашъяра, санитарни цIенъяра гIулакхаш а во кхоачашду.

Просвещене министерства, партийнии советскии органаша доаггIаш дола гIулакхаш даьдац всеобучах дола Закон кхоачашдара, тIагIертта къовсам лоаттабац дешар хьехара идейно-теоретически боарам лакхбара а производственни дешар вIаштIехьдаккхара а тIехьа. Производственни дешар хьехача дуккхача преподавателий педагогически образовани яц.

Лакхерчеи юкъерчеи дешара заведеней партийни организацеша мела вIаштIехьбоах студенташтеи преподавателаштеи коммунистически кхетам балара болх. Студенташа дисциплина телхаеши цар куст доаца гIулакхаш леладеши моттигаш я. Партийнии советскии органаша хIанз а кхоачам боллаш терко яц профтехнически дешара, училищай, къаьстта гIишлошъерий, дешара - производственни база мела я; керда промышленни гIишлош еча районашка дешара заведенеш яхкара болх во бу.

Конференце белгалдоаккх республике зулам дара гIулакхаца, социалистически рузкъа лежкъадарца, хулиганалца кхоачам боллаш къовсам ца лоаттабеш хилар. Прокуратура, милице, суда органашка мела оттабаь ба оперативно-следственни болх, лоткъам дика эцац, даь зуламаш гучадоахилга лоха латт, къаьстта кхераме болча зуламхой хьакъехьа либерализм лелаю.

Дуккхача партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша кхоачам боллаш новкъостал дац административни органашта, цар зуламерча элементашца, общественни порядок телхаерашца, тунеядцашца лоаттабеча къовсаме, цу гIулакха юкъеозац общественность, халкъа дружинаш, новкъостий судаш.

КПСС обкомо мела вIаштIехьбоакх тIаийца решенеш кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам, КПСС горкомаши цхьайола райкомаши кIоаргга хьажац тIехьаюсача предприятей, колхозий, совхозий балхага, экономика чIоагIъяра тIехьа кхоачам боллаш новкъостал дац царна, мела вIаштIехьдоах производства дикагIа болча болхлой опыт дIайоаржаелга.

Партийни комитеташа советски партийнии аппарата еррига звенош, къаьстта совхозийи колхозийи яраш а йолаш, инициативнии дика кийчъенначеи кадрашца чIоагIъяьяц. Хьалхле лелаеча кадрашкара хIанз а доаггIар хьадехилга лоха латт, цар беча балха мела тIахьожам лоаттабу. Из бахьан долаш цхьаболча болхлоех обывателаш хиннаб, шоашта хIама яккхара а паччахьалкхе Iехаяра а бIехача новкъа баьннаб.

Цхьайолча партийни комитеташкеи организацешкеи коллективно хьалхле лелаяра принципаш телхаю, пленумаш, юххьанцарча партийни организацей коммунистий собранеш кIезига ю, коммунисташта хьалхашкара партийни комитетий периодически отчетность вIаштIехьъяьккхаяц, партийни балха керда формаш дегIайоалаяра, партийни аппарата балха общественни юхь дIайолаяра бе мабоаггIара теркам бац, практически балха мела юкъеувз партийни комитетий членаш, пайдане а дика а йола критикеи самокритикеи яц.

КПСС дуккхача райкомаша хIанз а мела хьалхле лелаю юххьанцарча партийни организацешта, боахама балха тIехь цар бола лоархIам лакхбац, парте нах хьаэцача хана гIалаташ ду.

Идеологически болх республика къахьегамхошта хьалхашка латтача практически декхарех къаьстта хилар хIанз а дизза дIадаьккха даьннадац. Политически занятеш ю дуккхача моттигашка кIезига дийшача наха а формана а. ТIехьайиса участок я Iилма-атеистически пропаганда.

Кхоачам боллаш йоаржаяьяц юрта боахам бовзареи производства дикагIбарий опыт йовзийтареи пропаганда. Политически агитаце хIанз а чулаьцабац цхьабола баха нах, тунеядцашца, къахьегама дисциплина телхаерашца, социалистически рузкъа лежкъадерашца, обществана духьаларча кхыча гIулакхашца лоаттабеча къовсама мела гIо деш я.

Дуккхача районашка тесса битаб культурно-массови болх, гаьнарча, юстарча, нах бахача моттигашка кино хьувкхилга кхоачам боллаш вIаштIехьдаьккхадац.

Республика писателашеи художникашеи кхоачам боллаш болх бац вай ханарча тематиках.

Шоаш ювцача материалаш тIа белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадохийташ хьадда къовсам лоаттабац газеташеи радиоси, кIезига арайоах халкъий доттагIал чIоагIдареи къахьегамхошта коммунистически кхетам балареи дешаш дувцаш йола статьяш.

Конференце белгалдоаккх, КПСС обкомо, горкомаша, райкомаша, юххьанцарча парторганизацеша, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама органаша кхалнаха юкъе беча балха тIехь дола кхоачамбоацараш дIадахара а кхалсаг лохъеш, цунца антисоциалистически гIулакх леладеш хилара а тIехьа чIоаггIа къовсам ца лоаттабеш хилар.

Облсовпроф, профсоюзий дуккха йола обкомаш, профсоюзни организацеш кхоачам боллаш хьажац социалистически декхараш мишта кхоачашду, къаьстта совхозашкеи гIишлош еча организацешкеи, во вIаштIехьбоах торговлера общественни тIахьожам, кхоачам боллаш къовсам лоаттабац къахьегама законодательствои наха чубаха цIенош далара порядоки телхаерашца.

Дуккхача парторганизацеша мела юкъеувз кагирхой производственнии общественни вахара, динза даргдоаца гIулакх дац комсомольски организацей болх тоабара хьакъехьа. Парте цхьайолча райкомаша, къаьстта Ведана, Первомайски, Сунженски райкомаша, комсомольски организацей болх мабоаггIара тIаберзабац комсомольцашеи кагирхошеи тIаийца декхараш кхоачашдара.

ЦIенхашттара кхоачамбоацараш да моттигерча Советий балха тIехь а. Министрий Совето мела тIаерзаю министерстваши районни Советий исполкомаши промышленность, юрта боахам дегIабоалабара, къахьегамхошта культурно-бытовой гIулакхаш дара декхараш кхоачашдара, кхоачам боллаш терко яц городаш, болхлой поселкаш, юрташ тоаяра, коммунальни боахамо, торговле, школаша, культурно-просветительни учрежденеша беча балха хIара денна бола тIахьожам оттабаьбац. Райисполкомаша кIезига йоакхо ю республике арахьара тIабаьхкача лорий, хьехархой, юрта боахама специалистий, из бахьан долаш уж балха тIара дIабувл. Советски органий балха тIехь хIанз а бюрократизми волокитеи лелаеш моттигаш я, къаьстта къахьегамхой заявленешка хьажара хьакъехьа.

Халкъа боахама Совето лакхбац паччахьалкхен планаш кхоачашъяра тIехьа совнархоза болхлой, предприятейи гIишлош еча организацейи директорий бола бехктокхам.

КПСС обкома бюрос мела лоаттабаьб партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей балха тIахьожам, цкъаза ханнахьа гуча а даьхадац, дIа а даьхадац цар балха юкъера гIалаташ.

Нохч-ГIалгIай областной партийни IX конференце соцам бу:

1. КПСС обкомо отчетни хана баь болх кхоачам болаш баьрг лоархIалба.

2. Областной партийни организаце керттера декхар лоархIалда паччахьалкхен планаш ханал хьалха кхоачашъе промышленностеи юрта боахамеи болхлоша тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара тIехьара къовсам вIаштIехьбаккхар. Шерра дIайоаржае еза дикагIа болча болхлой опыт, цхьаццайолча «маякий» гIулакх долчара из дуккхача наьха хургйолаш хIама де деза, цу ларда тIа промышленность, юрта боахам, къахьегамхой материальни хьал, царна ду культурно-бытовой гIулакх лакхдеш дIахо а толамаш даха деза.

КПСС обком, Министрий Совет, совнархоз, парте горкомаш, райкомаш, юххьанцара партийни организацеш декхарийла йола промышленносте, транспорте, гIишлош еча е гIулакхаш чакхдаха:

Мехкдаьтта доаккхача промышленносте бурув деттилга тIехьадиса хилар дIадаккха, Октябрьскии Гудермесскии моттигашка мелови мехкдаьтта доалла моттигаш чехкагIа къоастае, Заманкулера, МагIалбикера, Вознесенскера, Хаян-Кортера, Iаьлий - Юртара мехкдаьтта доалла перспективни моттигаш караерзае, юрски отложенеш чехкагIа тахка. Бурув деттачеи мехкдаьтта доаккхачеи механизаце а автоматизаце а средстваш шерагIа юкъейоалае, скважинашка телемеханически хьажара система тоаяра болх дIахо бе.

Мехкдаьтта чакхдоаккхачеи химически промышленносте установкаш тоаяреи керда процессаш чехкагIа караерзаяреи чотах мощносташ лакхъеш ду балхаш сихде, Грозненски химически завод хадданза бедалца Iалашъе; КПСС XXII-гIа съезд хьаеллаш промышленни полиэтилен даккха доладе.

Машинаши металлах хIамаши еча предприятешка дIахо йодача хана продукци дикагIа ергйолаш, халкъа боахама эша дикагIа тоаяь керда машинаши механизмаши хьаеш хIама де. Предприятей балха экономически хьокхамаш прогрессивни технологически процессаш юкъейоалаяра, металл кхом беш дIадахийтара, станочни парках дикагIа пайда эцара чотах лакхде.

Бурув деттача, мехкдаьтта доаккхача, мехкдаьттеи гази чакхйоаккхача дIахо а технически прогресс яра, йолаш йола процессаш тоаяра, кердаяраш хьаяра хьакъехьа ГрозНИИ, «Гипрогрознефта», мехкдаьтта промышленноста автоматика институтий филиалий лоархIами бехктокхами лакхбе.

ДIахо а республика энергетически база дегIайоалаелга Iалашде, 1961 шера Новогрозненски ТЭЦ-а № 10 йола ей болх бе болабалийта, юртарча районашта электрификаци елга сихде. Электроэнерги, пар, кхыдола энергетически кхоачамаш кходара тIехьа тIагIертта къовсам лоаттабе.

Машиннаькъеи автомобильнии транспорта болх тоабара гIулакхаш де.

Пассажирашта гIулакх дара культура лакхъе.

Станце Грозне вагонаш йоттареи йоассаяреи балхаш леладеча предприятештеи организацештеи кооперировани яра дош къоастаделга тIадуллалда республика Министрий Совета, совнархоза, КПСС Грозненски горкома, Къилбаседа Кавказа машиннаькъа Грозненски отделенена. ТIо-наькъаш дахкара а наькъий боахам эргабаьккха тоабара а план кхоачашйойла, наькъаши искусственни гIишлоши мишта лелаю хьожилга чIоагIдолда.

Ейгача, моттигерча, кхачан, хьун, дахчан хIамаш еча промышленноста предприятеша арахецаш дола товараш алсамдоахалда, моттигашкарча торонех дикагIа пайда эцарца продукце дикал лакх а йойла, ассортимент шер а йойла.

Промышленни а, наха чуIе а, культурно-бытовой а гIишлош хьалъечара кхоачамбоацараш дIадахара хоадам боллаш дола гIулакхаш долда. Дуккхача объекташка дIа а декъаш, ахчаш а материалаш а йохаярца хоадам боллаш къовсам лоаттаболба. СихагIа хьалъяь йоахийла кхачан продукци кийчъяра эша машинаш, электрифицированни инструменташ, электроизмерительни прибораш, медицински инструменташ хьаю заводаш. Строительно-монтажни дерригача балхашта а бизза кхоачам хургболаш, моттигашкарча торонех пайда а эцаш дукхагIа хьае еза гIишлоний материалаш. ДукхагIа индустриализаци е еза гIишлош хьалъяра балхашта, гIишлош хьалъеча дукхагIа ухийтийла йоккхий блокаши панелаши, строительно-монтажни балхашка дIабода мах дуккха чухнахьа боаккхалба.

4. Юрта боахама деш дола кулгал дикка тоаде декхарийла йойла КПСС обком, Министрий Совет, юрта боахама министерство, совхозий управлени, республика Госплан, парте райкомаш, райисполкомаш. Iаламан хьалий терко а еш, лоамашкарча колхозий экономика айяра гIулакха къаьстта дукхагIа терко а еш, совхозаштеи колхозаштеи специализаци яра планаш кийчйойла. Укх гаргарча шерашка ялата лаьрхIа хьажкIаш дIаювш дола лаьтта 100 эзар гектарага дIа а кхоачаргдолаш, мамогга дукхагIа хьажкIаш дIаергахьа эза юхахьожалда оахаш долча лаьттай структурага. Республикерча берригача къахьегамхошта бизза кхоачам хургболча боарамга уж дIа а кхоачадеш, баьца даараш дукхагIа дIадувргдола гIулакхаш чакхдоахалда.

Хьайбаш кхоаба боахамаш дегIадоаладара лоархIамегIа декхар а лаьрхIа дIаоттадолда лоаман даьгIенашка долха наькъаш дохкилгеи цу даьгIенех дика пайда эцилгеи.

Iалашдолда лаьттанцарча балхий культура лакхъелга, дикагIа долда деррига юртбоахама балхаш, дIадувш дола деррига фу сортовой хилийтарга довлда, моттигерча удобренех пайда эцара гIулакх тоадолда, оасарашца, юрта боахама культурашта зе деш йолча садоахкача хIамаштеи хулача лазараштеи духьал къовсам чIоагIагIа лелаболба. Хиш дехкача лаьттаех биззаи рациональнии пайда эцилга долда. Кхы дIахо а комсаш дукхагIа лелаяра йоакхо йойла, дIайийна комсаш дукхагIа хиларга хьежжа комсашта переработка ю моттигаш сов а йоахаш.

Хьайбаши коа тIара оалхазараши дебадара а, хьайбай продукташ яхара а, кийчъяра а ворхI шера план кхоачашъелга тIехьадусаргдоаца гIулакх долда. 1962-ча шера 48,6 эзар етт, дахкаш дола нана жа — 280 эзар, керттера а цкъара а яхкаш йола хьакхарч — 25 эзар хулга Iалашдолда колхозашкеи совхозашкеи; племенни болх тоаболба, хьайбаш Iахара дусаргдоацеи довргдоацеи гIулакх долда. Хьайбашкара йоала продукци алсамйоаккхийла.

Шортта доакъар хилийтар духьа, хьалха кхача культураш чуийцачул тIехьагIа хьажкIаш дIа а ювш, дукхагIа хулийтийла хьажкIий силос, алсамйоахийла дIаювш йола шекара свекла, доакъарий кхеш, вика, хадданза тоайойла цонаши даьгIенаши.

Юрта боахаме къахьегама овсарле лакхлургйола гIулакхаш долда. Къахьегам вIаштIехьбоаккхилга, цунна механизации интенсификации елга ларде а лаьца Iалашдолда продукцега дIабода мах чухнахьа боаккхилгеи колхозаши совхозаши дукхагIа пайда луш хулгеи.

Республикерча промышленни предприятеша кхы а дукхагIа тоаболба колхозаштеи совхозаштеи шефски новкъостал дара болх, къаьстта дукхагIа хьайбай фермаш еча, юрта боахама продукци яккхара балхашта механизации электрификации яра новкъостал а деш.

Сихдолда ялатийна хьажкIаш чуэцилга, Iалашдолда вIалла талхаргйоацаши йовргйоацаши царна гIулакх делга. 1961-ча шера 1 октябрь хьатIакхачалехьа 5 миллион пунтал кIезигагIа йоацаш хьажкIаш паччахьалкхенна дIа а лойла, хIаьта дулх, шура, фуаш, тха кийчдара кхаь квартала план кхоачаш а йойла.

ЧIоаггIа сихде деза общественни хьайбашта доакъар кийчделга, кхы тIа а силос йоллара, гIадамаци йоли кийчъяра йолча торонех бизза пайда а эцаш.

Агротехнически гIулакхаш дика кхоачашдеш дIае еза гурахь ювш йола культураш, оттаьча ханал тIехьа ца йоалийташ кхоачашйойла зяб ахара план.

Хьайбаш чудоахкаду помещенеш хьаелга а йолчарна ремонт елга а, доакъар фермашка хьатIаозилга а ший ханнахьа йистедоаккхалда, дизаи чудоахка моттиг йIайха йолаши общественни хьайбаш Iангара доахилгеи Iалашдолда.

5. КПСС обком, Министрий Совет, парте горкомаши райкомаши, горисполкомаши, райисполкомаши декхарийла йойла:

Наха эшаш дола товараш хадданза лоаттадара, наха деш дола гIулакх культурни хилийтара торгови организацеш кадрашца чIоагIъяра хьакъехьа торговле министерствагара, респотребсоюзагара, цун моттигашкарча органашкара а дукхагIа хьадеха; ийдархой Iеха а беш царгара сов хIамаш яхарцеи, растраташцеи, къоалашцеи хоадам боллаш къовсам лоаттабе.

УнахцIено лораяреи социальни Iалашбареи органашта деш дола кулгал тоаде, долаш дола кхоачамбоацараш , дIадахара царна практически новкъостал де.

Школай балха маэшшара хьалаш хьаде, кхаь сменах занятеш хургйоаца гIулакх де, массанега дешийтара хьакъехьара Закон кхоачашделга Iалашде. Школаштеи вахараи юкъера бувзамаш кхы дIахо а чIоагIлулга Iалашде.

Вузашка, техникумашка, профтехнически училищашка деша багIача кагийча наха юкъера кхетама болх тоабе, уж кагирхой общественни балха дукхагIа юкъеоза.

Бахача метте царна эшшаш дола хьалаш вIаштIехьа а доахаш, медицински болхлой, хьехархой, юрта боахама специалисташ шоай балхаш тIа дIачIоагIбара мел доагIар де.

6. Зуламаш совцадараи общественни порядок Iалашъяраи чIоагIа къовсам лоаттабе декхарийла йойла КПСС обком, Министрий Совет, МВД, прокуратураи судеи органаш, парте горкомаши райкомаши, горисполкомаши райисполкомаши. Цу дешацара общественноста лоархIам лакхбе, советски законаш наха дIадовзийтара болх шербе.

Чурча гIулакхий министерствагара, прокуратурагара, Лакхехьарча судагара зуламашца къовсам лоаттабара болх овлан тIара эргабоаккхилга хьадеха, чIоагIа кхерамерча зуламашца лоаттабеча къовсамаи уж хургдоацаш совцадараи къаьстта дукхагIа уйла тIа а йохийташ, тоабе беза дешаш тахкареи царга хьажареи болх.

7. КПСС обком, горкомаши, райкомаши, юххьанцара партийни организацеш декхарийла йойла партийни дешара, лекционни пропаганда, нахацарча политически балха идейни боарам лакхбе. Идеологически кадраш къоастаелга а уж кхетамца кхеелга а тоаде. Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама кулгалдеча болхлоша пропагандистски балха тIа хьинарегIа дакъа лоацилга Iалашде, политическии Iилмани кхетамаш доаржадара Общества отделене болх тоабе. Пропагандистскии кхетамеи болх лелабара нохчашхеи гIалгIашхеи йола интеллигенци дукхагIа юкъеоза. Юкъарчал доаццаш предприятешка, колхозашка, совхозашка нохчийи гIалгIайи меттала дукхагIа лекцеш еша, цIагIарча лекторей болх тоабе. Идеологически болх дукхагIа беркат хьадоалаш хилийта, производственни планаш а социалистически декхараш а кхоачашдара къахьегамхой оарцагIабахара, республикерча къахьегамхой политически фелал чIоагIъяра из болх тIаберзабе. Гойтара агитаци тоае.

Моттигерча газетий, радио, телевидене лоархIам лакхбе, вахаро а къахьегамо а хьалхашка увттадеча лоархIамерча дешашта жоп а телаш, царех бокъонца йола халкъа трибуна хилийта, предприятей, колхозий, совхозий коллективай балхага хьинарегIа хьожаш, хьалхашка латта боахама-политически декхараш кхоачашдара партийни организацешта дикагIа новкъостал деш, производства «маякийи», новаторийи, рационализаторийи, изобретателийи опыт, партийни, массово-политически балха пайданагIа йола керда формаш наха дукхагIа дIайовзийташ уж хилийта.

Культура учрежденей болх тоабара хоадам боллаш дола гIулакхаш чакхдаха, агитационно-пропагандистски балха а къахьегамхоша культурно-салаIара а керттера моттигаш царех е. Культура учрежденеш квалификаци йолча кадрашца Iалашъе, художественни самодеятельноста болх тоабе. Искусства учрежденейи творчески организацейи болх эргабаьккха тоабе, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара дакъера цар лоархIам лакхбе.

Кхалнаха юкъера болх тоабе, общественни балха уж хьинарегIа юкъеоза, социализме хила йиш йоаццача тайпара, кхалсаг ца лоархIаш дола хьалхарча замах юхедисаь во гIулакхаш цIендаь дIадаха, цIагIа а къахьегам тIа а кхалсага бокъонаш цхьатарра нийса ца хилар хоадам боллаш дIадаха.

Общественни а къахьегама а балха кхалнах хьинарегIа юкъеозар духьа деша даха ха кхачанза долча берий учрежденеш, школаш-интернаташ, общественни кхачани бытовой гIулакхаш дареи предприятеш дукхагIа хьаеллара де мел доагIар долда.

8. КПСС обком, горкомаш, райкомаш декхарийла йойла партена юкъера демократи мамогга дегIайоалае, партийни вахара ленински боарамаш, коллективни кулгалдара принципаш лерагIа ца йоалийташ лелае, собраней, партийни комитетий пленумий лоархIам лакхбе. Штате боаца инструктораш а беш дукхагIа коммунисташ партийни балха юкъеоза, партийни балха тайп-тайпарча дешашта партийни комитеташка комиссеш вIашагIъехка, хIаьта иштта комитетий балхаца общественни наькъаца дакъа лацара коммунисташ юкъеозара кхыча тайп-тайпарча формаех а пайда эца.

Кадраш къоастаяра а, балхаш тIа дIанийсъяра а, кхетаяра а болх тоабе. Предприятеш, колхозаш, совхозаш кхы дIахо а квалификаци йолаш болча болхлошца чIоагIъелга Iалашде, коммунистически идеяш йолаш, цIенача дагара, бакълувш, тIадилла декхар Iалаьмате чIоагIа бехктокхаме лоархIаш хургйолаш кадраш кхее.

Юххьанцарча партийни организацей дукхагIа терко е, коммунизм хьалъяра даькъе хьалхашка латта декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбоахараш уж организацеш хургйолаш, нахацара а парте йоацача активацара а бувзамаш шерде, парте мугIараш дегIадоаладара даькъера кхоачамбоацараш дIадаха.

Боахамеи культурнии строительствана, боахама-политически декхараш кхоачашде къахьегамхой оарцагIбахара бола Советий лоархIам лакхбе. Ханханнахьа сессеш гулъелга, Советаша а цар депутаташа а ханханнахьа харжархошта отчеташ телга, берригача депутаташа а массаза йолча комиссеша а Советий балхаца дакъа лоацилга Iалашде.

Профсоюзий болх дукхагIа дийнбе, паччахьалкхен планаш кхоачаш а тIехкхоачаш а яра лоаттабеча къовсама, болхлойи гIулакхерча наьхеи вахара а къахьегама а хьалаш тоадара, наха чуIе а культурно-бытовой а гIишлош хьалъяра, торговлена, общественни кхачана, къахьегамхошта деча культурни гIулакхашта лоаттабу тIахьожам чIоагIбара общественноста низ тIалестабе.

Парте комсомола ду кулгал тоаде. Парте хьинаре помощникаш комсомольски организацех хулга де, керда общество хьалъяра практически дакъа лацара кагирхой юкъеоза, коммунизме бахаргболча а болх бергболча а наьха массе оагIорахьа кхеташ йола тIехье кийчъе. Даьхенна, халкъа, Коммунистически партена Iалаьмате чIоагIа мутIахьа хургболча уйланца кагирхой хьалкхебара комсомольски организацешта новкъостал де.

9. КПСС обком, горкомаш, райкомаш юххьанцара партийни организацеш декхарийла йойла коммунистий фелал лакхъе. Социалистически Даьхе лорае массаза а кийча хила безара уйланца кхетаболба къахьегамхой, оборонно-массовии физкультурно-спортивнии организацей болх тоаболба, къаьстта дукхагIа уйла тIайохийтийла допризывникашта юкъе беча балха. Советски Эскара моттигерча горнизона партийни организацеца массаза а айхха бувзам лелаболба.

* * *

Областной партийни конференце республикера берригa коммунисташ а къахьегамхой а тIахьех КПСС ленински Центральни Комитета гонахьа кхы а дукхагIа кхотабалара, коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха программа толамца кхоачашъяра а шоай берригa низ тIабахийтара.

ТОЛАМЦА КХОАЧАШЪЕ 9 БЕТТА ЗАДАНИ

(1961 шера 20-гlа сентябрь тlаккхоачаш дулх, шура, фуаш, тха кийчдар
(9 бетта план проценташа)

Районаш	дулх	шура	фуаш	тха
Веденски	128	83	107	114
Ножай-Юртовски	117	94	123	87
Ачхой-Мартановски	110	98	128	89
Советски	109	87	100,7	43
Каргалински	103	88	121	96
Курчалоевски	101	92	82	100,5
Урус-Мартановски	100,9	89	49	40
Шелковской	100,3	85	99,5	105
Сунженски	97	95	53	102
Грозненски	92	92	79	110
Гудермесски	90	98	104	75
Надтеречни	89	94	60	103
Первомайски	89	87	84	31
Наурски	79	92	95	99
Шалински	76	94	66	90
Малгlабика зона	66	88	72	101
г. Грозный	60	139	—	—
Нальсарен	52	74	34	71

20-гlа сентябрь тlаккхоачаш дулх кийчъе йоагlа 9 бетта план ерригача республике лаьрхlача 90 процент, шура — 91,6 процент, фуаш — 88 процент, тха — 98,9 процент кхоачашъяьй.

Дlадахача декадах 9 бетта план дулх кийчдара план кхоачашъярах рапорт делар Ачхой-Мартановски, Курчалоевски, Урус-Мартановски, Шелковской районаша, хlаьта Ведена, Ножай-Юрта районаш шера йоагlа план кхоачашъяра гаргга я. 4-ча квартала чотах паччахьалкхенга дулх дохкаш я «Горячеисточненский», Грозненски сомий-баьца даарий, «Горец» яха совхозаш, «Калиновский» «Комсомольский» совхозаша, Наурски районерча Ленина цlерахча совхозо тlеххоачашъяьй шера йоагlа план.

9 бетта йоагlа дулх кийчдара план толамца кхоачашйир республика дуккхача колхозаша. Царех я Сунженски районерча XIX-ча партсъезда цlерагlа йолеи «Победа» яхеи корта боахама артелаш, хlаьта «Восход» яхача колхозо хlанзехьа а кхоачашъяьй шера йоагlа задани. Толамца кхоачашйир 9 бетта йоагlа задани хlама ца эшаш Шелковской Каргалински районий ерригача колхозаша.

Цхьабакъда, цхьайолча совхозийи колхозийи кулгалхоша пайда эцан-зар паччахьалкхенна дуккагlа дулх дlадалара йолаш йолча торонех. «Надтеречный» совхозо 16-ча сентябре а кхоачашйир 9 бетта йоагlа план, хlаьта цун лоаллахарча нов. Шкарупата директор волча «Гвардейский» совхоза гlулакхаш кхьча тайпара латт, укхаза план низткъа 53 процент мара кхоачашъяьц. Иштта этта хьал товдара хьда гlулакхаш дац. Хьахарч йорстаяра план дукхьал 24 процент мара кхоачашъяьяц. Дийнахь-бус юкъе лаьрхlача 365 грамм мара дулх тlаккхетац, шоргта доакъар долашехьа а.

Цу тайппара гlулакхаш да Грозненски районе а. № 1 йолча совхозон «Ермоловский» коа тlара оалхазарш лелаеча совхозон дулх дохка 9 бетта йоагlа план тlеххоачашъяьй, хlаьта Грозненски шурийи, «Староюртовский» совхозаш дуккха тlеххьайисай.

Хьалха а санна, кхоачам боацаш паччахьалкхенга дулх дохк Наьсарени Шаьлен районий совхозаша.

Укх тlеххьарча хана дуккхача колхозашкени совхозашкени чlоагlа лохденнад шура кийчъярен из паччахьалкхенга йохкарен гlулакх. Масала, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача юрта боахама артела сентября хьалхарча деношца нийсайина эзар литр гаргга кlезигагlа шура йоакхх, хlаьта № 2 йолча баьца даарийн шурийн совхозаш кlезигагlа йоакхх. Бетта хьалхарча декаде еннача кlезигагlа дlа а еннай, ехка а ехкай шура: Урус-Мартановски района боахамаша — 42 процент, Шаьла — 20 процент, Сунженски Грозненски районаша — 13 процент.

Из дувзаденна да деттаьш дола доахан чам болчен мошачен доакъаращца кхоачам хиллал lалаш ца дара.

Сентябрь бутт йистебала кlезига денош мара дисадац. Цу деношкъоастадергда паччахьалкхенна 9 бетта дулх, шура, фуаш дохкара план кхоачам хиларх. Хlара кхоачен совхозен кулгалхочун дехкар да паччахьалкхенна кхаьжашкарча бохамаш кхоачашделга lалаццар.

С. ПАРФЕНОВ,
заготовкай управление начальника заместитель.

Доккхача хьинарца

Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза къахьегамхоша шоай доа сийленца кхоачашдадь: ханал хьалха паччахьалкхенна дlаеннай планах яла еза хьажкlаш.

Хьажкlаш дика хьийкай укх шера. Хlара гектара тlара юкъера лаьрхlача 35 центнер фуалъахъа хьажкlаш йоал. Гуш да колхоза хьажкlаш лелаераша уж хьувкъаяра дика къахьийгарга. Шоаш кхеяьча 550 гектара тlа дlайийнача хьажкlех 250 гектара тlара яраш чуийца баьннаб уж. Хlаьта юхейисараш а укх гарггарча деношка чуийца баргболаш а ба.

— Кхычахьара новкъостал ца дехаш тхоай транспортаца, болхлой низаца ерригa хьажкlаш ца йойташ чуэца лаьрхlад оаха, — йоах колхоза агронома нов. Деревянкос. Цу гlулакха оарцагlбаьхаб юртара беррига къахьегамхой, кийчъяьй мел эша техника.

Хьажкlаш ханнахьен ца йойташи чуэцара кертердар да из болх лерттlа вlаштlехьбоакхкилга. Из дика кхетадьд колхоза кулгалхоша а механизатораша а. Ерригаш а 4 звено я колхозе. Царех хlара звенога мел эша техника я. Ерригача районе а цlи хеза ва цу колхозера механизатор — звеньевой Кондауров Иван Тихонович. ККХ-3 яхача комбайнаца нирахь 4 гектара тlара эца езача 5—6 гектара тlара хьажкlаш чуэцар цо, хlаьта кхашка цlаьккха хьажкlаш а е гlадам а аллийсац. Хьажкlаш дlанхахьа а силос дlайолла а кийчъяь 6 автомашини 7 лафетэ яр колхозе. Цу ерригача транспорто дика болх барах а торо хийн хьажкlаш дlаялара план ханал хьалха кхоачашъен силос планал дукхагlа дlайоллен.

Кхоачам хиллал хьажкlаш яхара а хьайбашта шортта силос lалашъяра а кертера бахьан да хьажкlаш лелаераша дика къахьийга хилар. Царех да звеньеваьш Попова Мария, Балина Лидия, механизаторш Кондауров Иван, Гордейчук Виктор, иштта кхыбараш.

Ала дезаш да хьажкlаш чуийца дальна кхаш механизатораша дальсса ца дадийтилга. Хьажкlаш чуэцача комбайнашта тlеххьа-тlеххьа лаьтташ аха йоалху «ДТ-54» яха тракторш. Укх гурахьа ка бола ялаташ дlадера а оахамаш кийчду цар. Цига къаьстта дика къахьегарца белгалбаьннаб трактористаш Вяхов Георгий, Павлов Евгений, иштта кхыбараш.

М. АХРИЕВ,
(тха собкор).

Лоаман районе— фабрика филиал

Дукха ха йоацаш Первомайски районе хьайийлай Грознерча слюдяной фабрика филиал. Хlанз цига болх беш 40 совгlа гlалгlай йоl я. Цхьабакъда, дукха ха ялалехьа 100 совгlа болхло хургва цига болх беш.

Филиал хьайийла дукха ха еце а КПСС XXII-ча съезда сийленца накъа яхара хьинаре къахьегаш хьайоагlа из коллектив. Шоай нормаш тlеххоачашеш, толамца къахьегаш ба А. Мерешкова, Х. Гаркаева, кхыбараш.

С. ХАКИЕВ.

Тахан вай маякаш йолча

Хlара гектара тlара— 280—300 центнер

Гlулакх дарга хьежжа мара хьувкъац свекла. Из дика кхетаду тха звено членаша. Дукха ха яц тхо свекла лелаеш дола. Хlаьта а из дика хьувкъийта lомабеннаб тха звено членашта. Из лелаеш ши звено я тха бригаде — са ярн Санева Ровзана кулгалдерн. Дика къахьийгар шинна а звено членаша. Укх шера бlаьсти свекла дlаювла хана оаха доаш дош деннадар хlара гектара тlара 200 центнер якха. Из декхар оаха тlеххоачашдадь: шинна а звено члена лелаеча 75 гектарах хlаране тlара 280—300 центнер чуэц тхуа хlанз!

Паччахьалкхенна хlанзале оаха дlаеннай 1600 центнера гlаьт тlех свекла. Из дlелаеш а чуэцаш а дика къахьийгад звеной членаша Э. Алипханова, З. Магомадова, Мутушевас, иштта кхыбараша.

Барт тайна, цхьоагlо йолаш, свекла лелае ховш звено беррига членаш хиларах вlаштlехьдаьннад тха укх толамаш даха.

Тхоай толамаш оаха хетаду кастта хьелларгйолча вай хьамсарча Коммунистически парте XXII-ча съезда.

З. ИСРАИЛОВА,
свекла лелаю звеньевая.

Даьхен сий доахаш къахьегаш йола маякаш дукха я вай республике. Тlехь-тlехьа шерлуш доагlа цар мугlараш. Тахан оаха кепа тох Гудермесски районерча „Дружба" яхача совхоза 3-ча отделенерча Д. Куприенко бригада гlулакхаш дувцаш йола материалаш.

ТОРОНЕХ ПАЙДА ЭЦАШ

Кастта хургйолча вай хьамсарча парте XXII-ча съезда къахьегама кердача толамашца накъа баха лаьрхlад тха бригадерча беррига механизатораша. Цар лаьрхlар кхоачашхургдолча хlанзе а гуш да. Доккхала а доацаш майра ала йиш я хlанз: бригада механизатораша шоашта хьалхашка лаьтта декхараш толамца кхоачашдадь.

Массехк шера зерах тхона гучаденнад тха хьалашка «Одесская-10» яха хьажкlаш эггара дикагlа хьувкъийта. Укх шера 250 гектар хулача кхашка ялатийна лаьрхlа из фу дlадийннадар оаха. Царех 150 гектар тlара хьажкlаш хьалкхехийнад Вашбагадов Мовладе. Ше, цхьаннe дlа а йийра, гlулакх а дир Мовладе цу ерригача хьажкlашта. Дейнадац цо хьийга къа. Хlара гектара тlара юкъера лаьрхlача 75—80 центнер томараш тlехха хьажкlаш чуийцай цо. Нов. Вашбагадова цунна дика хьалхехьйь 100 гектара беррига членаш хиларах вlаштlехьдаьннад тхьа укх толамаш даха.

Тхоай толамаш оаха хетаду кастта хьелларгйолча вай хьамсарча Коммунистически парте XXII-ча съезда.

Дукха ха йоацаш цхьа дика кхаъ хиннаб тхона: **Оаха хьалхехь ерригa хьажкlаш фуна лаьрхlа дlаэц паччахьалкхено.**

Бlаьсти денз тха бригада коллективо социалистически яхь лелаю Урус-Мартановски районерча «Красноармейский» яхача совхоза Кагерманов Оалхазар керте латтача бригада коллективаца. Хьатlадоагlача шера а лелаергба оаха цу бригадаца социалистически яхь. Хlаьта цу яхье Кагерманова хьалхле дlа яккхийта а хьожаргда тхо. Цу гlулакха оаха лаьрхlад хьатlадоагlача шера ялаташ дикагlа хьувкъаргдолаш lанззе а кийчде е. Лаьтташ оахаш, кийчдеш латт. Дlадуврвгдола хьажкlий, гурахьа дукха ялатий фу кийча да. Тахан-кхоана даргда тхо дергла лаьтташ ахъа.

Са къаьстта дувца безам ба хьажкlаш чуэцарах... Тхоаш уж чуэца доладалалехьа ерригa техника тоаьь, кийчъяь дlаоттадаьй оаха. Бакъдар аьлча, хьажкlаш чуэцаш йола ККХ-3 яха комбайн цаl мара ящар тхона. Цхьан комбайнаца лоацаьча хана чуийца ярганаш хьажкlаш. Тlаккха цlеча уголоке вlашагlа а кхийтта шоаш дергдолчун уйла йир механизатораша. Царна дагаехар учетера дlа а яьккха еха латта «КУ-2» яха ши комбайн. Беррига оарцагlа а баьнна цхьан тоайир цар уж. Цу гlулакхо тоно хилийтар лоацача хана хьажкlаш чуэца. Цул совгlа тхоай хьажкlаш чуэца доладалалехьа тха совхоза цхьоагlача отделене механизаторашта новкъостал а дир оаха. Цига хьажкlаш чуэцаш хилар тха комбайнаш.

Ала дезаш да групповой хьесапе хьажкlаш чуэцилга масса а оагlоракъа чlоагlа пайдане гlулакх долга. Цкъа-дале, ерригa комбайнаш цхьан кхай тlа хьажкlаш хилча хий, доагам, механизаторашта даа хlама хьатlакхахьа дуккха а аттагlа да. Цул совгlа транспорта болх а дикагlа лел. Цудухьа цу хьисапе чуийцай оаха хьажкlаш.

Лоацача хана хьажкlаш чуийца дальннад тхо. Из тха вlаштlехьдалар механизаторашта дика къахьегарах. Хlара сменах йолча нормаш 1,5-зза — 2-зза кхоачашйора звеньевойша-механизатора Насуханов Баче, Вашбагадов Мовладе, иштта кхыбараша а. Цхьаккха а хьажкlа ца йойташ чуийцар цар уж. Дика лел хьайбаша lа доаккхаргдолча силос дlайоллара болх а.

Цхьабакъда, транспорт кхоачам боллаш яц бригаде. Дукха хьажкlаш латт lанз хьатта, дlакхахьа еза силос, свекла.

Дуккхача къахьегарах кхоачам баь lац тха коллектив. Пайданегlа хургйолча оагlорахьара эргайоахаш хувц механизаторша техника. Цхьа керда хlама а хlанз механизаторша де лаьрхlа. Хьажкlаш цхьа метр лакхьенача хана догlаш дийнача царна культиваци е еташ укх доалабенна латтан тlо бохабергболаш. Нагахьа санна хlанз йолаш йола культиваторш цу юкъе хийцача хьажкlаш каглу. Хlанз тха механизаторш уйла еш ба, малагlча тайпара культиватор лакхъергьяхьогl, яхаш.

Кердача къахьегама толамашца накъа болх тха механизаторш хьамсарча парте XXII-ча съезда. Хlара гектара тlара яьккха 75—80 центнер фуна лаьрхlа хьажкlаш, 300 центнер свекла, гурахьа а бlаьсти а ялаташ дlадера кийчдь лаьтташ, дlаелла силос — иштта да оаха цунна луш дола совгlат.

Д. КУПРИЕНКО,
тракторно-полеводчески бригада бригадир.

КЕРДАДАР ХЬА А lОМАДЕШ...

Укх шера аз гlулакх деш 100 гектаро хьажкlаш яр. Уж мохулла дикагlа кийчъяьча дуккха а къахьега дийзар са. Юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 75 центнер томараш тlехь хьажкlаш яьхай аз.

Шоайла социалистически яхь лелаеча бригадай шин бригадира — Куприенкон Кагерманoвен — вlаши къайкарад даьхуд тlехьагlа со вахар Кагермановна бригаде, сай балхаца ра кердадар цигарча механизаторий дlадувца а дикагlа балха дикагlа йола опит хьlомае а.

Иштта, сона а тха кхыболча механизаторашта а чlоагlа пайда а боалаш цхьа хlама хьаlомадир аз. Цу ханнала хьажкlашта подкормка культиваци еш цхьа-къаьст-къаьста шин агрегат лелаяра оаха. Хlаьта урус-мартановцаша цу гlулакха юкъаейхьар шоай говзал. Цхьан агрегато цхьатарра культиваций подкормкен ергйолаш гlулакх вlаштlехьдаьккхар цар. Цо торо хулийт цхьа трактор мукъа а яйита кхача балха дlахьожае, хьийгача къих бола нах лохбу. Из тайпара гlулакх цу тlехьагlа оаха а дихьар тхоай балха юкъе.

Хьатlадоагlача шера тха а дикагlа хьажкlаш хьалкхее лаьрхlад аз. Цудухьа lанззе а кийчо ю аз латта мохулла дикагlа тоадарa. Хlанз механизатораша из дикагlа ахара тlехьожам лелабу аз.

Хьажкlаш дlаера лаьтта дика кийчделга, фу цlен и дар, даь, кийч а дь дlаоттадаьлетта — из да аз сайна хьалхашка оттадаь декхар.

Б. НАСУХАНОВ,
звеньевой-механизатор.

8 дийнахьа дlадувргда ялат

Гурахьа ялат дlадера дlадахача шера яьчул дуккха а дикагlа кийчо яьй укх шера «Дружба» совхоза кхоалагlча отделене нов. Куприенко бригада. Е еза ремонт а я, кийча я йергга ялат тракторш, селялкаш. Ялат дlадувш хургъя 6 селялка, царех кхоъ навесной кхоъ «ДТ-54» яхача трактора тlехьайийзаш. Кхерамзлен техника хетаяь безиа яьй трактористашца, сеялщикашца.

Укх шера гурахьа дlадувргдола дерригa ялат хьажкlаш чуийцачеи цхьан шера тlаювла буц хьахаччеи лаьтта дlадувргда. Планах 750 гектар лаьтта аха а ахха кийчде дезача хlанзале кийчдьд 600 гектар. Дергла лаьтта 25—27 сантиметр кlоарга ахьад, аьха доаллаешьа макха а боахкаш.

Гурахьа ялат дlаделехьа хьалхагlа ю культиваци еш латт хlанз кхашка, тlехьа макха а боаккхаш. Ялат дlаде кийчо яр балха юкъерча кхоачамбоацарех кертердар да дlабе кийчбь 200 центнер мукх тlабаргболаш дика кийчъбь ца хилар. Из ухь деношка кийчбергба.

Бригада болхлоша дош денад 8 балха дийнахьа гурахьа дув ялат дlадийна бовла.

Н. ЖУЛИКОВ,
3-ча отделене агроном.

Ден а бус а ца соцаш Грозненски, Надтеречни районий боахамашкара хьажкlаш хьатlаозаш латт Артемовски элеватор. Цига болх беш 8 машинаш lойоассаш 5 механизм. Дийнахьа дукха хьажкlаш хьаьца езаш хуле а элеваторе дукха латта безац шоферий. Болх сиха бу цига!

Сурта тlа: элеватора лаборатори заведующий Нина Ивановна Полякова (аьттехьа), керттера лаборантка Татьяна Андреевна Шашкова (аьрдехьа) хьажкlий дикалга хьожаш болх.

I. ЗАУРБЕКОВА
сурт.

„ШЕЙХ" ВА ЯХАШ НАХ lЕХАБЕРИ ТУВЛАБЕРИ

Паччахьа lаьдало дитарех эггара вогlа дола гlулакх да цхьабола баха нах воацача даьлах, цун низах, из «низхоачаш» хилара тешаш хилар. Белча хургья яхача ялсмалех, дунен тlа мел дар тlехьале хургйолаш дац яхарах долча шоай фальгаща «низхоачаш» волча дала «лаьтта бахкийтараш» — керастадина священникаш, нудийски равинаш, католически ксендзаш, бусалба нахьа шейхаши моллаши гlерт коммунизм хьалъеча хьинаре дакъа лацара нах тlера баха, сахсетама, прогресса боккхча низах бола цар тешам боабе, дуьх нах тешараш шоаш мел яхар дергдолча кхоачабе.

Докхоргаш санна тlалетаб дына керте латтараш дынах тешар барий дегlах, вокх дунен тlа уж lехаде хургъя шоана, яхаш уж lеха а беш, цар чотах бах ухь, бакъда цу ялсманенна тарра вахар укх дунен тlа шоашта lалаш а деш. Из гlулакх чакхдакха мозгlарашен моллашен, раввинашен шейхашен ца деш цхьаккха хlама а дитац.

Кепайоазон тlа дуккхаза дийцад цу тайпара нах вай республике а болаш ба, яхаш.

Эггара реакционнегlа а, доаца дуцаргl а, бlехагlа ярех а мурдий тоаба а я БатlаI-Хьажий яр. Цу тоабана тlехьа баьхаш хlанз а бувцаш болча бараш lаьхааш лелаш ба Наьсарен районерча юрташка. Нах бовхар, наха низ бар, къоал дар — из дерриге а чlоагlа юкъеденнад БатlаI-Хьажий мурдий «балха».

...Сурхотlарча цхьаболча боккхийча наха хlанз а дага йоагlа юрта къилбаседа оагlорахьа пхи километр гаьна яьгlа йоккха, хоза га. Цу «куддж боккха гаьна кlал а вахе шийла халача вахара гlайгlа еш, наьна тоадергда lа са вахар яхаш «низхоачача» аллахlагара деш кастл-каста вагlаш хиннав дахача бlаьшерен кховзткъен иттlаргlча шерашка лоаман къе саг Белхароев БатlаI.

Бакъда, Белхароева вахар тоаденнад Макка хьажий цlа а ваха юха цlавеначул тlехьагlа. Цул тlехьагlа шийн цlера «хьажа» яха доw тlа а теха, «шейх» ва ше аьнна дlакхайкадь цо. Иштта хьахиннад Батlал-Хьажий мурдий тоаба.

Керда «хьахиннача аллахlа вайтача» цун дуккхача мурдаша Сурхотlа эггара лакхагlа йолча моттиге хьалдад доккхий, паргlатa цlеноц, ши метр лакха карт гонахьа а йолаш. Карта юхе гlолла гобаьккха коа хьалдетта дуккха деса саьнаш лаьттад. Цар тlа гlолла дlахилча а ухаш шийн вахара чухь хиннача хувцамий — доллача хlамаех дизача цlен (кувсаш, кхиайла хlамаш, дукха барзкъа, дешо доахаш), уйла а ца дош гlоздувлаш гонахьа гlолла дlа-юха хьожаш хиннав из. Бола бийзабац — цо аьннар деш болча мурдаша деш хиннад дерригa а. Ялатийна гlайгlа е а йийзаьш: дерригa—ялат а, дулх а, нахча а, шура а даьтта а, модз а, фуаш а совдаллал хьахьхьад уханах тешаш бараша. Шоашта боахамах иттlагlа дола дакъа юхаздарг а доацаш «шейха» дlатела дезаш хиннаб уж.

Мурдашта-вежараща юкъе доллача хlамана нийсо хила еза яхаш lеха а беш, хьеха тlаьра кхоат йоаккхаш санна lочlорма боахаш хиннаб БатlаI. Хьажас шийн мурдаш, хlаьта «шейхо» яхар, 'цун гlулакхаш шийна дац ала гlертачунга кхаьнвo а хиннад. Мурдаш къе бах, «шейха» вахар хlама ца эшаш тоаденна да, ала веннар БатlаI-Хьажий приказах хlалакъеш хиннав, е геттара дlаьоаккхаш хиннав.

Наха юкъе нийсхо хилар хабарах мара дезаш хиннавац «шейх». Цхьаккха хlаман духьа раьза хургвацар из шийн доал а воlа (цхьа иттех воl хиннав цун) кхеча мурда йоl йоалае. Хlаьта шийн цхьаккха йоl а маьре яхийташ цо lаьхьwoйи бовцуна.

Хабарах долла хlама боарамех леладе оалаш хиннад «шейхо», духьал хиннав из, хабарах, кхалнахаца телха гlулакхаш леладерашта. Бакъда, боарам бовцаш леладьд цо шийн уж бlеха гlулакхаш. Сурхотlарча боккхийча наха хlанз а дагаlа ю БуркоIалхарча Корнелий нах хьахиннаьц цу нийсденна гlулакх. Халача вахара кlалхьара яла моттиг лехаш йола сесаг мурдий тоабах дlакхетийта ше аьнна тlаьха хиннай Батlал-Хьажийна. Цу «овлаяъо» шийна бlехьа гlулакх ше кхаьнвo, хевийлаш, кхеда lаэр-я, кастта эхьлехь тешийта хlамех. Цун тешар деш барзкъан хорзагlуаьнна жерo, цlийн да, хьайисай цо. Тешаме гlулакхаш тешан ураьллера нах тlехьа шийн ийисар тоа саг цунна гlоздувлаш, гlелаш хьелаш гlулакхаш. Цу тайп ураьллерa нах кхобуш Батlал-Хьажий мурдаш. Са гlар араннкхай.

Иштта хиннад «овлаяъа» боккъонча дола сибат. Хоза кица да наха доацаш: «Гаьн тlара lобежа lаж хена гаьна боалаш». Из кица хьалсихьа баьнна Белхароев Батlал-Хьажас. Цу тайп.

Шийн даь лерах вахаш хьавоагlача цо а иштта lехабу мурдаш, иштта рузкъах lоцlенбу цо уж, цар пайдех хаддаьза иттlагlа дакъа царгара хьа а доахаш.

Къурейш цlаккха а цхьаннахьа а къахьегаш хиннавац. Бакъда цlаh ухь за нийсеннад цун вахаре болх бахьа вартвоацаш из этта, цунах тlехьагlа дувцарга вай.

Къахьегаш хиннавеце а «керда хьахиннача «шейха» Наьсарен-Вокзале дика цlеноц да. Шийн цlен че тоаяра а тlера ва из. Из цун дац вукх, хlаьта иштта цар 8 бери наха совгlата хьахкхучача хlамaех бахкаш ба. Дlа-юха водача наха таксеца мара а лелац из. Ахча тоьийташ дац, иштта, из Къурейшига дукха да, таксеца лела меттел хьабакъ кьейболча гlулакхаш а тоъаргдолаш.

Уж кхыдола гlулакхаш — къаракъ. Мичара, Къурейша цlаккха а дlахойтаргдац шийн мурдашка, ше малара тlаккхувш хилар. А, из «тешаш» ва къорlах, хlаьта дынах тешаш барашца къамаьл деча хана къаракъ мелара духьал а хул из. Бакъволча а гlаlгlа цхьа ди а дlаргдац «овлаяъо» цlи, шийнгахь лингаш ца молаш. Хlама дац, «низхоачача», аллахlа гешт цу шийн лейна, цун цу мелалах.

Нах lехабеш а болча Белхароев Къурейша шелор а пенсионер а ва, хаьаш лерха ладу шийн гlулакхаш. Боккъал дар аьлча цхьаккха пенси цун да а дац, е цунна из дала кхелаш дацар. Из хаьа цунна мах хала шийн дахар, хаьа оалаш ве цу шийн къа, лакхача къахьегаш валар. Ахча хьахиниза дукха нохчий бахьан, нийсаца валара бакъо хlама ка — кхелан хьийр тьер цо колхозе. Баьна цуна кхе хиларга а хлама — цунах ала а дахьийн-ухь, ца дехьайна кхе а бола дадий хьа цу тlехьа болхо бахкаш. Нийсо хlамац а ала а дезий ца бах, хьахьоалаьдбаьц дlахаьда цу къахьегаршна пайда.

Мичча беса из дале а тунеядаргa Белхароев Къурейшига дlахьохка еза шийн боккъонча йола моттиг. Болх цу а беш хlама дуаш бараша духьала а хьахьо гlод дlаэр цунна дар хьу.

Районера общественность декхарийла я тlехьа ца а доахаш долаш дола законаш хьежжа кхачанбекарча тайта суда органашта новкъостал де.

Б. АБДУЛКАДЫРОВ.

Доазол дехьара

Катанга сепаратисташ эхь дайнна хьаьрбоалаш латт

ЛОНДОН, 25 сентябрь. (ТАСС). ООН-еи Чомбеи кулгаш а яздаь, тІом соцабарах барт баь боллашехьа, Катанге гІулакхаш чІоагІа кхохкаденна латт. Рейтер яхача агентства корреспондента беча хоамах, ООН-а эскарои Катанга жандармереи «дІахо а тІема позицеш а лувц, герз тІема кийча а лоаттаду».

Катанга марионеточни «президента» Чомбе хадданза къамаьлаш ду тІом юхахьалхьоабе гІерташ. Элизабетвиле хиннача пресс-конференце Чомбе йоахар, ООН-а эскар Катангера цІендаь арадаккха, «Катангана духьал тІом баьрашта Іазап дар» эхь ца хетташ дІа а дехар. «Катанга арме лочкъадац» тІом соцабе баь барт шийна гоама хилар, — аьлар Чомбе,—ООН-а духьал тІом юхахьоабергба, яхаш кхерам тІа а тувсаш.

Из заявлени йоашхаш, Рейтер яхача агентства белгалдоаккх, «Катанга армецарча европейски эпсараш тІом чакхбаллалца дІабахьа безаш хиларах Чомбе тешавеш хилар».

Лондонерча «Осервер» яхача газета корреспондента язду: ООН эскаро хІанззехьа а хоам баьб, Элизабетвиле шоашта снайпераша топаш етташ хиларах.

Зем боахача наьха теркам тІаэзаб Чомбе банда йизза да йолча «Юнион Миньор» яхача компане, нагахьа санна тІом юхаболалойя а аьнна, шоай дезал Катангера Къилбаседа Родезе дІаккхувлаш хиларо.

НЬЮ-ЙОРК, 25 сентябрь. (ТАСС). Конгорча ООН-а тІема низий командующи волча инарала Маккюэна 23 сентябре Леопольдвиле хиннача пресс-конференце бакъдир, ООН-а эскаро Катанга жандармерена духьал яьча тІеххьарча операце план из йола а ялалехьа Чомбена ховш хиннилга. Хаьдда бакъда, аьлар цо, къайлагІара хоамаш хинна моттиг хилар, ООН-а эскар ше лаьрхІача моттиге дІакхаьчача, Катанге жандармере доакъош цунна духьал дала кийча а хилар. ХІама ца эшшаш ООН-а эскара яьча ерригача атакашта хьалхле лелаьраш кІайбараш бар, аьнна тІатехар Маккюэна. ООН-а эскара леламах дола хоамаш даь хургда аьнна дегабуам баь лийцараша юкъе кІайбарий ши священник а хиннав, шоай абашта кІал доахкаш карташ а долаш.

Ассошиэйтед Пресс яхача агентства Леопольдвилерча корреспондента беча хоамах, инарала Маккюэна аьлар, Катанге тІеххьара тІемаш хилалехьа танкаши реактивни истребителаши я аьнна дехар даьдар ше ООН-ага, цхьабакъда, из дехар тІаэцанзар, хІана аьлча из «тІом» а беш дІахьалхашка бахара эша герз доландаь.

Маккюэна бакъдир, хІанз Катангерча хьала бизза тІахьожам беш ООН-а эскар хилар.

ООН-а Генеральни Ассамблее

НЬЮ-ЙОРК, 26 сентябрь. (ТАСС). Дийнахьа хиннача заседане политически дискусси йолаш Перу президента Прадос къамаьл даьчул тІехьагІа селхан Генеральни комитета енна рекомендацеш ювца йолаелар Генеральни Ассамблея. Португале викал духьал воллашехьа а, Ассамблея ден повесткана юкъедихьар Анголерча хьалах дола дош. Ассамблея цу тайппара ювца лаьрхІар Къулбехьен Африкера къамий апартеида проблема а.

СССР, Польша, Чехословаке делегаташа предложени елар ядерни герза деш дола тохкамаш соцадара хьакъехьара договор делгах дола дош массане а цІендаь герз дІадаккхарах йола еррига проблема а чулоацаш дувца аьнна. Цар белгалдир, малхбузехьара державаш сихдаь герз хьадеш йоахкача хІанзарча хьалашка, тохкамаш соцадара хьакъехьара дош массане а цІендаь герз дІадаккхара ерригача проблемах хьакъоастадарах дунен тІара адамаш тувладелга мара кхы пайда берг ца хилар.

85 делегат тІехьеи, 10 духьали, 3 дакъа ца лоацаши а волаш Ассамблея соцам бир ядерни тохкамаш соцадара хьакъехьара дош къоастадаь дувца, аьнна.

Голосовани еш 48 делегато хьал а лаьца, дакъа ца лоацаш 35 делегати духьала 14 делегати а волаш Генеральни Ассамблея ден повесткана юкъедихьар «Тибетски дош». Из пункт ден повесткана юкъедахьара духьала а волаш, Советски Союза викало дІааьлар из дош Генеральни Ассамблее дувца оттадар законах доацилга, хІана аьлча Тибет къа хиннадаь а хургдоландаь а.

Индонезе викало белгалдаьккхар, законах хила воагІаш вола Китайски Халкъа Республика викал тІавоаццашехьа а из «дош» дувца гІертилга вІаштІехьа гІулакх ца хилар. Тибет, аьлар цо, КНР правительства юрисдикцех а я КНР вІашагІкхеталe дуккха хьалхагІа денз Китая дакъа а хиннад. Китайца ювзаенна, къаьстта а цун территоре даькъаца а ювзаенна йола моллагІа а проблема ювца йолаяле хьалхагІа, аьлар юххера а Индонезе викало, законах вола цу мехка викал тІахургвола гІулакх де деза.

Голосоване машина юкъе а яьккха, «венгерски дош» ден повесткана юкъедахьа вІаштІехьдаьлар ВІашагІкхийттача Штатий делегаце. Из дош ден повесткана юкъедахьара тІехьа голосовани йир 52 делегаце, духьала — 15, дакъа ца лоацаш йисар 30.

Ховш мадарра, Кердача Зеланде делегаце предложени елар «ВІашагІкхийттача Къамий Организаце Китая викал хьачуэцара хьакъехьара дош» ден повесткана юкъехьолда аьнна. Цу предложене хьакъехьа къамаьл деш, СССР делегата А. А. Зорина аьлар, дош цу тайпара оттадаро гучабоаккх малхбузехьарча державай шоашта товр леладе а из саготагІа йола проблема къоастаелга тІехьадаха а бола цар безам. Китайски Халкъа Республика законах йола бокъонаш ООН-е юхаоттаелга мара кхы тайпа къамаьл хила йиш йолаш дац укхаза. Ишта маІан долаш хила деза дош.

Советски Союза предложени а Кердача Зеланде предложени а ювца оттае лаьрхІар Ассамблея.

Германски Демократически Республика территоре тІа гІолла чакх а йоалаш йолхача фецарча коридорех пайда эц ГДР-аи вокх социалистически мехкаштеи духьала бола реваншисташ, милитаристаш, шпионаш, диверсанташ ФРГ-ра Малхбузен Берлине хьакхувлар духьа.

ФЕЦАРЧА КОРИДОРА ЧУ ГІОЛЛА

С. ЧИСТЯКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Бундесвера эскархой ГДР-гахьа балар

БЕРЛИН, 25 сентябрь. (ТАСС). Малхбузен Германе бундесвера кхо эскархо унтер-эпсар Линданау, ефрейтор Фезеке, ефрейтор Шабахер ГДР-агахьа баьннаб. Цу тайпара НАТО боннски арме гІулакх деш хила безам боаца Малхбузен Германе нах удаш латт.

АДН агентства яхачох, ГДР чурча гІулакхий министерства викало беча хоамах, Малхбузерча Германе эскаре гІулакх деш хиланза варгвоаца Закон юкъедоаладаьчул тІехьагІа Германски Демократически Республике ведда венав эскаре керда ваьккха 65 эзар саг.

Дика агитатор-общественник

Дикъ шу совгІа ха яьннай Надтеречни района Лакха-Новре яхача юртарча библиотеке заведующелла Кадырова Нахапус болх бу. Цига балха еначул тІехьагІа дикка тоабаьб цо библиотека болх. Цун вІаштІехьдаьннад хьалха хиннарел шоззеи ахаззеи дукхагІа книжкаш дешараш юкъеоза. Книжкаш деша хьачубаьхкаращца чІоагІа Іымерза а безаме а хул Кадырова. Цудухьа юрта мел бахача наха чІоагІа дукха еза шоай къона библиотекарь.

Дика библиотекарь хиларал совгІа агитатор а я Нахапу. Каст-каста «Надтеречный» совхоза цхьоалагІча отделене, шурий-товарни ферме тракторно-полеводчески бригаде, коа тІара оалхазараш леладеча ферме бІаргаго йиш я агитатор Нахапу тайп-тайпарча темаех лекцеш ешаш, беседаш еш. Хан-ханнахьа юрта боахама хьалхле лелаерий опыт ювцаш, тІаийца декхараш дувцаш къахьегама листокаш арахец. Дукха ха йоаццаш шоллагІча тракторно-полеводчески бригаде хьажкІаш чуэцача даьха толамаш а, хІаьта цхьа барт болаш гурахьа дув ялат дІадера балхаш дІадоладара а хетаяь листок арахийцай агитатора.

Укх тІеххьарча хана къаьстта терко тІаяхийта лелабу Кадыровас КПСС Программа проект наха дІайовзийтара болх. Юрта боахама къахьегамхошта Программа проект дІайовзийтарал совгІа, бахача наха а еш цо из. Масала, Программа проекта материалаш йийшай агитатора Х. Бетиева, Ш. Кагаева, Х. Гайраханова, иштта кхыбарий дезалашта.

Цул совгІа хІара денна вай мехкара а доазол дехьара а керда хоамаш дувцаш беседаш ю библиотекара.

Кадырова Лакха-Новрерча юрта Совета депутат я. Шийна бахархоша тІадилла моллагІа гІулакх уж раьза хургболча тайпара кхоачашду агитатора-общественника. Укх шера цун хьалхленца юрта 1,5 эзар гаргга сомий а кхыйола а гаьнаш дІаегІай. Дика леладу цо депутата гІулакх.

И. ПЕТРУХИН.

ЭФИОПЕРА ХЬАЬШИЙ

Грознерча вокзале 24 сентябре хиннар массайолча хана санна іоацаш ший тайпара сурт дар: поезд хьакхача дукха ха хьалха перроне гул а бенна, зизаш бе а доахкаш латтар тайп-тайпарча заводий, промыслай, партийни, советски организацей викалаш, республика театрий, иллеи халхареи ансамбла артисташ.

Поезд хьаккхаьчар. ЧІоагІа раьза хилар Эфиопера хьаьший шоашта накъа баьккача доттагІашта.

— Моаршал да шуга!

— Баркал шоана, тха доттагІий! — йоахар дегаш гІоздаьнна болча Эфиопе халкъа ансамбла артисташа.

Цу сахьате митинг хилар перроне, Республика къахьегамхой цІерагІа хьаьшашка моаршал луш къамаьл дир культура министра нов. Татаева.

— Деза доттагІий, аьлар цо, тхо чІоагІа раьза да шо дахкара. Боккхача безамца хьожаргда тхо шун искусствага. Эфиопе халкъа искусство толамца гойта ка яйла шун!

Хьаьшашкара моаршал луш къамаьл дир делегацена керте латташ волча господина Берхану Тесэмма.

— Эфиопера тхо даьхкад шо долча, аьлар цо, эггара цІенагІча уйлашца. Тхона чІоагІа дика хетаргда тха искусствага гІолла шоана тха халкъ довзе.

Цул тІехьагІа Эфиопе халкъеи Нохч-ГІалгІай паччахьалкхени шин ансамбла артисташ автобусашца, легковой машинашца безаме къамаьлаш а деш (мотт хацар аьнна доттагІий дега чура дар кхетаде хала дац) хьачубаьхкар.

Саррахьа Эфиопе халкъа ансамбла эггара хьалхара концерт хилар Ленина цІерахча культура ЦІагІа. Дукха нах гулбеннабар хьаьший искусстваге хьажа. Сцена тІа дехьеи сехьеи латтар Эфиопеи СССР-еи Паччахьалкхен байракхаш.

Занавес хьаделладелча хьаьший ансамбла оркестро лекхар Советски Союзеи Эфиопе къамеи гимнаш.

Цул тІехьагІа хоро оалача «ДоттагІлен иллеца» дІадоладелар концерт. Из илли Эфиопеи Советски Союзеи халкъашта юкъерча доттагІленна хетадаьд ансамбла музыкальни кулгалхочо Иоэль Иоханеса. Ший тайпара мукъам болаш дола из илли дег чура аьлар хоро. Тайп-тайпара номераш йолаш да Эфиопе ансамбла концерт. ДукхагІа дола иллеш, халхараш къахьегам бувцаш да. ХІара номер ший тайпара я. Ансамбла артисташ дукхагІа бараш халха бувлаш а илли оалаш а ба. Халхараш чІоагІа кадай, ший тайпара сурт долаш, халкъа оамалаш гойташ да. Къаьстта дукха безабелар зрителашта цхьабола илли оалаш бола солисташ.

Концерт йистедаьлча, чІоагІа тІоараш детташ, дег чура баркал аьлар зрителаша. Эфиопе ансамбла артисташта дуккха зизаш делар. Грознерча къахьегамхой цІерагІа хьаьшашка моаршал а луш дика концерт оттадарах доккха баркал аьлар горисполкома председатела заместитела нов. Эпендиева. ДІахо Эфиопеи СССР-еи халкъашта юкъера доттагІал чІоагІлулда, аьнна, ловца а баьккхар цо.

— Деза доттагІий!—аьлар ше къамаьл деш Берхану Тесэмма,— Оаха дег чура доккха баркал оал шоана иштта безаме тхо тІаэцарах. Советски халкъаца доттагІал чІоагІдар — из тха халкъа дагарадар да.

ШоллагІча дийнахьа Эфиопера хьаьший Грознерча тайп-тайпарча организацешка хилар. Къаьстта безаме чакхдаьлар Нохч-ГІалгІай драматически театре вІашагІкхетар. Цига артисташа дІа-юха гойтар шоай говзал. Нохч-ГІалгІай Паччахьалкхен иллеи халхареи ансамбла артисташа концерт оттадир. ЧІоагІа раьза хилар хьаьший нохч-гІалгІай искусствана. ВІашагІкхетар чакхдоалаш республика культура Министра нов. Татаева совгІата хьаьшашта моттигерча художника Мордовина яздаь Нохч-ГІалгІайчен Іалам гойташ дола сурт делар. Цул тІехьагІа цхьан сурташ доахийташ, безаме къамаьлаш деш хилар артисташ.

ДоттагІал, машар — из маІан долаш чакхдаьлар вІашагІкхетар.

А. АБУКАРОВ.

Сурта тІа: (лакхехьа) халхара группа дуккхача наха цхьан деш дола халхар деш я (лохехьа) «ДоттагІлен илли» оалаш я Эфиопе ансамбла хор.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурт.

Семинарий кулгалхошта

КПСС райкомашкарчеи горкомашкарчеи семинарий кулгалхой республикански семинар хилар укх деношка КПСС обкоме. Дешара планий хьалхарча темана чуйоагІача кертгерча разделех лаьца кхо лекци йийшар семинаре дакъа лоацаш хиннараштa. КПСС обкома секретара Б. Г. Габисова доклад йир «Коммунизм — партеи халкъаи дагалатта керттердар» яхача темах. «КПСС XX-чеи XXI-чеи съездий решенеш толаме кхоачашъяр», «Советски Союз шерра коммунизм хьалъе йолаялар» яха лекцеш йийшар КПСС пропагандаи агитацеи отдела заведующе нов. Н. Ф. Александрова. КПСС Грозненски горкома лектора нов. С. И. Кудрина лекцеш йийшар «СССР-е йизза а массанахьа а социализм котъялар — партеи халкъеи къовсама керттера итог», «Социалистически общественнии паччахьалкхени строй» яхача темах лаьца.

1961—1962 дешара шера КПСС обкомеи Грозненски горкомеи политически дешара ЦІагІа вІашагІйолла лаьрхІача пропагандистски семинарий кулгалхой массаза а болх беш хургйолча семинара балха хьакъехьа дагабаьлар.

Семинаре дакъа лоацаш хиннарашта йовзийтай партийни дешара системе шо-шоай звеношка КПСС XXII-ча съезда материалаш Іомаяра йола дешара планаш. Юххера а цар ладийгІар дунен халкъашта юкъера Советски Союза гІулакхех йолча лекцега.

С. ВАРЛАМОВ,
КПСС Нохч-ГІалгІай обкомеи Грозненски горкомеи политдешара ЦІен заведующи.

Коммунистически къахьегама участке

КПСС XXII съезда сийна яьржача социалистически яхье доккхий къахьегама толамаш даьхад Октябрьски районерча «ГІойт-Корта» яхача коммунистически къахьегама участка коллективо. Мехкдаьтта даккхара план ханал хьалха кхоачаш а еш, 1960-ча шера ше даьха толамаш дІачІоагІ а деш, укх шера хьалхарча бархІ бетта планал совнагІа дуккха итташ тоннаш мехкдаьтта даьккхад цу коллективо, лакхъеннай къахьегама овсарле, лохьбаьб мехкдаьттага дІабода мах.

Болхлоша, инженераша, техникаша вІаши барт а болаш беча творчески балхо, технологически режим нийса лелаяро Іалашдир балха иштта дика ка ялга.

Дукха халонаш увттар участка коллективана хьалхашка. Мехкдаьттеи гази цхьаннахьа вІашагІ а тохаш дІадохийтилга, лораделга вІаштІехьдаккха атта дацар. Мехкдаьтта дІаухаргдолаш трубопровод йилла езар, хІаьта цу гІулакха эшаш йола турбаш яцар. «Октябрьнефта» НПУ строительно-монтажни цеха новкъосталца цу деша йоакхо йир участка болхлоша, инженераша, техникаша. ХІаманна ца эшача къаьнарча трубопроводашкара шира турбаш хьа а йоахаш Іалашийр мел эша турбаш. Турбашка гІолла мехкдаьтта дІаухилга вІаштІехьдаьккхар.

Иштта цу тайпара вІаштІехьдаьккхар участке хьалуш цхьаккха пайда а боацаш, зехьа йоагаш лаьттача газах пайда эцилга а. Цу балхаша хІара дийнахь-бус 20 эзар кубически метр гаргга алсамъяьккхар Октябрьски районага кхоачаш йола газ.

Цу участкера дукхагІбараш къона болхлой ба. Болх бешшехьа а деша а дешаш шоай кхетам лакхбеш ба уж. Алхха соахка дийша а ваьнна, техника дипломаш хьаийца ва 4 саг. Сайрийнарча школеи техникумеи деша багІа Фролов, Дорохов, Вовзисов, Бугаев.

Іилманнеи техниканеи гучаяьнна керда говзалаш, прогрессивни дар балха юкъекхахьарца белгалъяьнна я участка творчески коллектив. Балха механизации автоматизации яра дешаш массаза а керте лоаттаду цига.

Резервуарашкара мехкдаьтта хьаозилга, скважинашкара доала мехкдаьтта дустилга автоматически ду. Насос болх бе дІа массаза а йолайолийт болхлочун цига дІааха везаргвоацаш, из болх духхьала цу гІулакха хьаяьча автомато бу хІанз.

Скважинашкара доала мехкдаьтта дусташ йола автомат кийчъяьй операторий Магомедовеи Горловеи новкъосталца инженера Кругловеи механика Мишутинеи.

Дукха мехкдаьтта доаллача районе улл «ГІойт-Керта» участок. Скважинашка болх дика байтара мел эша технологически гІулакхаш массаза а нийса леладу укхаза. Цох торо хул хІара скважинера доала мехкдаьтта алсамдаккха.

Ше йоккха еце а, дуккхача къамех бола нах юкъе а боагІаш чІоагІа барт тайна коллектив я цу участкера яр. Вежарий санна, шоайла тІера а болаш, цига болх беш эрсий, украинцаш, нохчий, эрмалой, татараш ба. Творчески гІулакхашта вІаши дага а бувлаш, шоайла новкъосталаш а деш къахьегарах цар массаза а вІаштІехьдоал хьалхашка латта балха декхараш дика ка а йоалаш кхоачашде.

Коммунистически къахьегама коллектив яха цІи яккхара социалистически яхь оттаеча хана тІаийца декхар кхоачаш а деш, коллектива беррига членаш дешаш ба. Болхлошха болча кагирхой школашкеи техникумашкеи деша ца багІа беррига болхлой конкретни экономика Іомаеча кружокеи юххьанцарча экономически школеи дешаш ба.

МоллагІчунгара даьннадале а, балха тІа гучадаьнна кхоачамбоацараш, цІагІа а общественни моттигашка а коллектива членагара дежа гІалат ерригача коллективо дийца а дийца, нийсача новкъа воаккх гІалат ваьнна ший член.

«Октябрьнефта» НПУ ерригача коллективашта юкъе балха а, вахара а, дешара а эггара дикагІа лархІа мегаргйолаш я «ГІойт-Керта» участка коллектив. Бокъонца тилла а йоагІаш тиллай цох коммунистически къахьегама коллектив яха сий дола цІи.

КПСС Программа проект, вай мехка коммунистически общество хьалъяра программа ювцача хана кхы а дукхагІа айденнад мехкдаьттахой балха хьинар. Мехкдаьтта даккхара план тІеххкхоачаш а еш, хІара денна планал совнагІа дуккха мехкдаьтта тел цу коллективо Даьхенна.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
инженер.

Гидуаргаш чуэцилга ледара лел „Назрановский“ совхозе

Наьсарен районе хьийкъай дІа мел йийна культураш, къаьстта дика хиннай хьажкІаш! Из дика гучадоал «Назрановский» совхоза кхашка хинначоа.

Хьожаргда вай мишта вІаштІехьадаьхад иштта дика хьийкъа ялат чуэцара балхаш. ХІанз чуэцаш латт гидуаргаши коартолаши.

Тхо хилар Яндрерча отделене кхашка. Пхи бІаь гектара тІа дІайийнай укхаза гидуаргаш. Итт-шийтта ди даьннад бокъонца гидуаргаш чуэца йолаяь. Уж балхаш деш бархІ комбайн я отделене.

Цхьабакъда, цхьаккха дича а ла мегаргдоацаш эсала лел Яндре гидуаргаш чуэцилга. Уж балхаш дІадоладича денз 21 сентябре кхаччалца чуийца 95—100 гектара тІара гидуаргаш мара, из хилац чуэцаезарех пхелагІа дакъа мара.

Гидуаргаш чуэцилга ледара хІана лел? — аьнна хаьттача дукха бахьанаш да отделене совхоза кулгалхоша белгалдоахараш. Царна новкъа да укх тІеххьарча деношка каст-каста хула догІаш, тоъал яц машинаш. Масса да уж балха новкъарленаш ераш! Кулгалхошка ладийгІача хеталургда уж бокъонца бакъ ба аьнна, цар шоашта могар ду-кх аьнна.

Укхаза кхай тІа дика гучадоал из деррига иштта доацилга. ЧІоагІа нийса гІулакх да бархІе а комбайн вІаши юхе болх бергболаш вІаштІехьъяккхар. Бакъда, Іалаьмате во сурт дар тхона дайнар: царех ши-кхо комбайн мара яцар гидуаргаш чуэцаш. Вожаш еха латтар.

ЦаІ делкъел тІеххьалца болх ца беш латтар, бахьан дар отделене... биъ хьастам кора ца бар, шоллагІа яр — питательни трубка ийккха. Цхьацца лоадамбоаца хІамалгиш эшаш латтар вожаш а.

Экажкъонгий-Юртара новкъостала венав комбайнер Тумгоев Іалауддин.

— Кхо ди даьннад со болх ца беш латта, — йоах Іалауддина.

— Эшар фуд? Духхьал угольника заварка йича болх бе кийча я са комбайн!

Яндрерча отделене управляюще нов. Мальсагова, совхоза керттера инженера нов. Льянова, керттерча агронома нов. Дзортова дувц машинаш кІезига я, тоъац транспорт, яхаш. Машинаш кІезига хилар-м бакъда.

Хьожаргда вай мишта пайда эц йолча транспортах. Яндре болх беш йолча комбайнашта тІачІоагІъяь я 4—5 машин. Царех цхьаккха а яц борташ тІа ардакхаш теха лакхъяь. Из ца дар бахьан долаш нийсса шозза кІезигагІа мухь хьо хІара машино. ЧІоагІа хала да из хІана даьдац ха. АТХ-а кулгалхоша ардакхаш яц йоах, из дувц совхозе а. Цхьабакъда, уж хабараш дувцаш латташе а машинаш шоашта дІабахьа могачох ах мухь мара дІакххахьац.

Кхы а дукха кхоачамбоацараш доахк гидуаргаш чуэцара балха юкъе. Духхьал цхьан Яндрерча хьатта латт 60 совгІа тонн гидуаргаш, хІаьта ерригача районе 200 тонн совгІа. Уж сихха паччахьалкхенна дІа ца лой йовр кхерам ба.

Іалаьмате во вІаштІехьдаьккхад механизаторашта хан-ханнахьа даа хІама хилийтара гІулакх, саг вац механизатораштa юкъе социалистически яхь йоаржаяра сагота волаш, шофераша шин сменах болх бац.

Дукха балхаш да наьсархой де дезараш; чуэца еза гидуаргаш, коартолаш, кийчъе еза хьайбашта кхоачам хиллал силос. Духхьал цхьан «Назрановский» совхозе ялатийна чуэца еза 4 эзар гектара тІара хьажкІаш.

Уж деррига балхаш цхьана, цІаккха ца социйташи сихеи де дезаш да. Цудухьа, къаьстта лоархІаме да лерттІа болх вІашагІболлар, ерригача техникax, транспортах бизза пайда эцар, беррига нах цу балхашта оарцагІбахар.

«Назрановский» совхоза кулгалхой декхар да махулла сихагІа гидуаргаш, коартолаш чуийца яхара болх тоабар, ерригача торонех пайда эцар. ХІанз санна уж балхаш мела леле гаьна даргда уж чуэцилга, дукха доврглда ялаташ.

М. ХАМХОЕВ,
(тха спецкор.).

РАДИОПЕРЕДАЧАЙ ПРОГРАММА

28-ча сентябре 17.00 — керда хоамаш (гІалгІай меттала); 17.10—«Доа ца дойташ чуэцаргда ялат» — передача — (гІалгІай меттала); 17.25 — ашарий антракт; 17.30 — керда хоамаш (нохчий меттала); 17.45 — «Машарен кхолламеи Программа» — передача (эрсий меттала); 18.05 — керда хоамаш (эрсий меттала); 18.20 — «Мехкдаьтта промыслашкара керда дадараш» — передача (нохчий меттала); 18.35 — халкъа турпалхоех иллеш.

УКВ: 9.00 — культура радиоуниверситет «Азербайджана халкъа поэта Варгун Самеда творчество» 9.57—«Роберт Шуман» — музыкальни очерк; 19.00 — салаІара концерт; 19.59 — «ДоттагІчунга письмош» — литературни передача; 20.25 —нохч-гІалгІай ашарий концерт; 21.01 — «Брянски областера эрсий халкъа ашараш» — литературно-музыкальни композици; 21.26 — Перуански иллиалархочун Суман Имай концерт.

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«ШайтІана ца могача».**

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8; 10.

ЗІамига зал № 1 — **«ШайтІана ца могача».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗІамига зал № 3 — **«ШайтІана ца могача».**

Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗІамига зал № 3 — **«ШайтІана ца могача».**

Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

«Родина» яхача кинотеатре

«ШайтІана ца могача». Долалу: 9, 10.45, 12.30, 2.10, 4, 5.45, 7.20, 9.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15, Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара—2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий—2-25-72; корректорске—2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул, Сталина, 15, Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цІерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02177. Заказ № 5261.